

besparingen op onderwijs

de democratische school

Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep voor een democratische school (Ovds) • N°59, september 2014 • 3 euro

I N H O U D

DOSSIER Vlaams regeerakkoord **3**

APED/OVDS Het Onderwijsdebat **23**

PEDAGOGIE Wereldburgerschap **27**

KORT **30**

#hetsociaalnet

OPROEP VOOR EEN
DEMOCRATISCHE
SCHOOL

A. Vrijwilligerslaan 103 bus 6
1160 Brussel
tel.: +32 (0)2 735 21 29
e-mail:
ovds@democratischeschool.org
web:
www.democratischeschool.org

Driemaandelijks tijdschrift van de
Oproep voor een Democratische
School (Ovds).

Redactie: Nico Hirtt, Jean-Pierre
Kerckhofs, Philippe Schmetz,
Tino Delabie, Dirk De Sutter,
Linde Moriau, Romy Aerts

Lay-out: Jean-Marie Gilson

Abonnementen

Gewoon abonnement: 12 euro
Abonnement + lidmaatschap:
15 euro
(volgens uw financiële middelen).

Betalingswijze

storten op rekening nr.
BE42 0000 5722 5754
van Ovds
of met gekruiste chèque in EUR
op het adres van Ovds

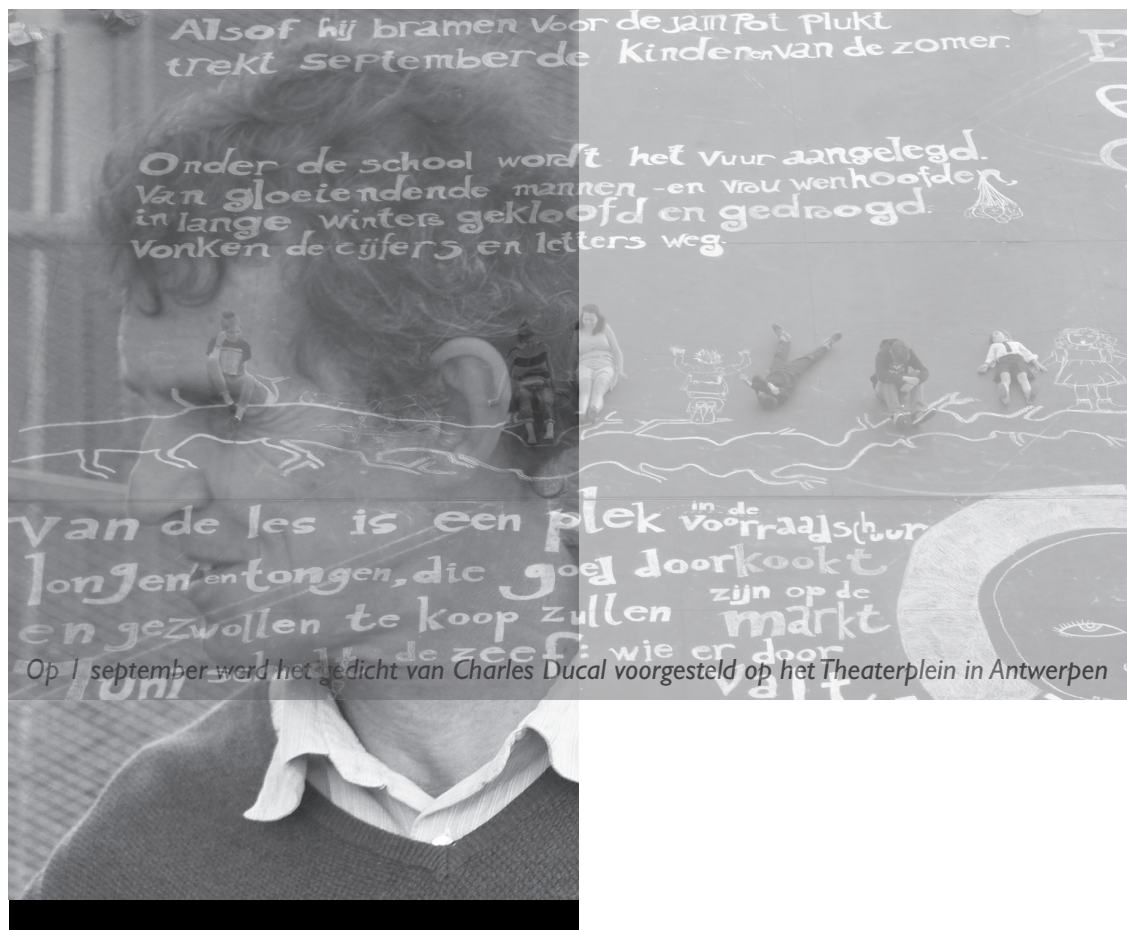
Artikels

De artikels of de voorstellen van
artikels moeten per e-mail worden
opgestuurd, bij voorkeur in RTF
formaat of MS-Word (Mac of Pc)
of Claris Works. De redactie houdt
zich het recht voor de artikels in
te korten, kleine correcties aan te
brengen en de (tussen) titels te
wijzigen.

Recht op kopiëren

De gepubliceerde teksten
mogen op om het even welke
wijze vrij worden verspreid en
vermenigvuldigd. Wij vragen wel
om de bron te vermelden en aan
te geven hoe de lezer Ovds kan
bereiken (adres, telefoon of e-mail
vermelden).

Gelieve ons een exemplaar op
te sturen van elke publicatie die
artikels van De democratische
school overneemt.

FAALANGST

Alsof hij bramen voor de jampot plukt
trekt september de kinderen van de zomer.

Onder de school wordt het vuur aangelegd.
Van gloeiende mannen- en vrouwenhoofden,
in lange winters gekloofd en gedroogd,
vonken de cijfers en letters weg.

Een meetlat roert in een reuzenschedel
en voegt om het uur een pond krijtstof toe.
Gedachten die aan de rand blijven kleven
worden geduldig verwijderd, het doel

van de les is een plek in de voorraadschuur
longen en tongen, die goed doorkookt
en gezwollen te koop zullen zijn op de markt.
Juni schudt de zeef: wie er door valt

belandt in schuif B. Boven de hoofden
hangt aan de muur een oog
dat onderscheidt, nooit knippert of lonkt,
enkel kijkt. Een oog als een strop.

De kinderen letten goed op.

Charles Ducal

Charles Ducal is 'dichter des vaderlands'.
Dit gedicht bracht hij uit op de eerste schooldag
Hij stond 38 jaar voor de klas als leraar Germaanse talen

besparingen
daar vlieg

DOSSIER

Vlaams regeerakkoord

F 35

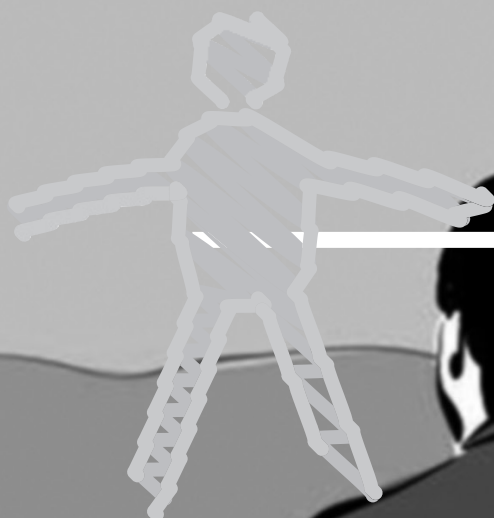
een dossier door

Dirk De Zutter

Tino Delabie

Hugo Van Droogenbroeck

Ludo Merckx

Het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 over onderwijs

Dirk De Zutter

1

Het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 valt uiteen in een Visietekst van 27 bladzijden en het eigenlijke Regeerakkoord van 167 bladzijden. Welgeteld 9 (negen) bladzijden in het Regeerakkoord gaan over het onderwijs. Hieronder staan wij stil bij een aantal punten, waaronder de twee prioriteiten van minister Crevits (zie achteraan), en we onderscheiden enkele trends. We maken daarover een aantal reflecties die perspectief openen op een alternatief.

1.. Een mistgordijn van mooie woorden voor een kille onderliggende agenda

Het bestaande onderwijs wordt in die mooie woorden grotendeels bevestigd en dat is wat veel leraren graag horen. Maar de vele mooie woorden (zie hieronder), die wellicht het ego van veel leerkrachten zullen strelen, zijn een mistgordijn voor een kille agenda van verminderde investeringen die het onderwijs meer en meer dwingen in de richting van eenzijdig economisch berekend rendement. Vlaanderen zal zich in de komende vijf jaar verder en verder verwijderen van de democratische school die OVDS wil.

Het Vlaams onderwijs is van een excellent niveau. Dat blijkt telkens weer uit internationaal vergelijkend onderzoek. Op die topprestaties mogen we terecht trots zijn. Op al het goede kunnen we verder bouwen.

Daarbij schenkt de overheid het nodige vertrouwen in scholen en leerkrachten, met ex-postcontrole en zo weinig

mogelijk planlast. Zij moet ook veel terughoudender zijn in het toedelen van nieuwe opdrachten aan het onderwijs, bijvoorbeeld met betrekking tot maatschappelijke problemen of zelfs opvoedingskwesaties. De focus moet opnieuw liggen op de kerntaak van het onderwijs.

We kiezen dus uitdrukkelijk voor mensen. We zetten de leerlingen, leraren en schooldirecties opnieuw centraal. In hen willen we investeren.⁽¹⁾

De (inderdaad) hoge gemiddelde cijfers van het Vlaamse onderwijs in het internationaal vergelijkend onderzoek verdoezelen dat ons onderwijssysteem tegelijk tot de meest sociaal onrechtvaardige in Europa behoort. Dat blijkt uit al de PISA-onderzoeken. Uit Vlaams onderzoek⁽²⁾ blijkt dat de segregatie in het Vlaamse onderwijs de voorbije tien jaar nog is toegenomen.

Over deze sociale segregatie zwijgt de Regeringsverklaring. De ambitie om alle kinderen, ongeacht hun sociale achtergrond, in groep omhoog te trekken wordt niet geformuleerd. Is dat wat de Vlaamse Regering bedoelt met het toedelen van minder opdrachten betreffende maatschappelijke problemen aan het onderwijs? Wellicht, want dan hoeft ze ook geen geld op tafel te leggen voor de kleinere klassen en de extra omkadering die voor de leraren noodzakelijk zijn om die ambitie te halen.

Hoe moeten we dan begrijpen dat deze Vlaamse Regering wil investeren in leerlingen, leraren en schooldirecties? De financieringsnoden zijn hoog in alle onderwijsniveaus. In een persbericht van het gemeenschappelijk vakbondsfront onderwijs⁽³⁾ van 29 augustus 2014 staat dat een ernstig debat over de opdrachten en uitdagingen van het onderwijs zich opdringt en dat de conclusie ongetwijfeld is dat geen enkel onderwijsniveau bijkomende besparingen kan verdragen. Maar de intussen uitgelekte⁽⁴⁾ en al dan niet bevestigde cijfers spreken andere taal dan dat er geïnvesteerd wordt: in vijf jaar 819 miljoen besparingen of gemiddeld 164 miljoen per jaar, te beginnen met 108 miljoen in 2015. Intussen circuleren er al cijfers van 190 miljoen besparingen in 2015 en een totaal over vijf jaar van één miljard.

De geplande gerichte investeringen van 500 miljoen euro in schoolgebouwen, die een van de twee prioriteiten uitmaken van minister Crevits, blijken dus geen nieuw budget dat aan het onderwijsbudget wordt toegevoegd, maar worden eerst in de sector zelf weggesnoeid. 500 miljoen euro als prioriteit van de minister, terwijl er geen half, maar vijf miljard euro nodig is om aan de noden voor nieuwe infrastructuur te kunnen voldoen⁽⁵⁾.

Voor wie de technische term 'ex-postcontrole' in de alinea van p. 95 over het schenken van vertrouwen aan scholen en leerkrachten niet kent: hij betekent dat deze scholen en leerkrachten achteraf gecontroleerd worden op de behaalde resultaten.

2. Geen enkele ambitie om de structuren te creëren van een onderwijs dat de kinderen in groep omhoogtrekt op een manier die sociaal rechtvaardig is

2.1. Structurele maatregelen die leiden naar een grotere sociale ongelijkheid

De eerste structurele maatregel die opvalt is 'een nieuwe en eenvoudige regeling' voor schoolinschrijvingen die de keuzevrijheid van de ouders maximaliseert.⁽⁶⁾ Deze maatregel is een voorbeeld van het maatschappelijk perverse karakter van eenvoudige oplossingen.

Het GOK-decreet van minister Vanderpoorten in 2002 had scholen verboden om leerlingen op basis

van afkomst te weigeren en wou een betere sociale mix in de scholen. De ministers Vandenbroucke en Smet bouwden daarop verder: scholen met weinig GOK-leerlingen moesten hun deuren voor meer GOK-leerlingen openzetten en in scholen met veel GOK-leerlingen werd meer instroom van niet-GOK-leerlingen gestimuleerd.

Om de dualisering op school en in de maatschappij tegen te gaan, blijft het ook in de toekomst belangrijk dat zowel de sterkste ouders op de onderwijsmarkt (met de meeste voorkennis, de grootste netwerken en de meeste mobiliteits- en andere middelen) als de zwakste ouders (die veel minder over al deze middelen beschikken), een eerlijker verdeelde kans op onderwijs van goede kwaliteit krijgen.

De Vlaamse regeringspartijen kiezen daar niet langer voor. De remmen op het principe van de keuzevrijheid van de (sterkste) ouders moeten weg. Het resultaat voor de (zwakste) ouders laat zich raden: hun kinderen lopen weer meer kans om uit de school van hún keuze te worden weggedrukt.

Vergelijk het met hoe we dagelijks met elkaar omgaan in het wegverkeer: wanneer geen rem wordt gezet op het rijgedrag van de meest 'assertieve' weggebruikers, zijn het onvermijdelijk de zwaksten die in de verdrukking komen.

De werkingsmiddelen worden voor elke leerling gelijkgeschakeld.⁽⁷⁾ Deze werkingsmiddelen bedragen in het leerplichtonderwijs net geen miljard euro. Ruim 100 miljoen euro daarvan worden nu volgens sociale kenmerken van de leerlingen herverdeeld. Het decreet daarover werd in 2008 goedgekeurd door alle politieke partijen, over meerderheid en oppositie. Alleen Vlaams Belang stemde tegen.

Nu veranderen de Vlaamse regeringspartijen, kennelijk onder invloed... van de 'kracht van verandering', het geweer van schouder en komen ze op dat akkoord terug.

Volgens Frank Vandenbroucke⁽⁸⁾ komt het extra geld aan werkingsmiddelen voor kwetsbare, kansarme scholen nu in het gedrang. Die scholen moeten misschien meer dan andere scholen uit de eigen begroting putten voor allerlei activiteiten, omdat ze daarvoor minder gemakkelijk de ouders kunnen aanspreken.

Zulke scholen verzamelen ook moeilijker fondsen via initiatieven van ouders. Bijkomende werkingsmiddelen vormen voor hen een stimulans om te werken met kansarme leerlingen en segregatie tegen te gaan.

2.2. Meer meritocratie en meer Mattheüseffecten

Gepland zijn de gefaseerde invoering, uiterlijk in 2018-2019, van verplichte toelatingsproeven voor alle richtingen in het hoger onderwijs. Zij gaan gepaard met verplichte oriëntatieproeven voor het einde van het secundair onderwijs, worden voor de leerlingen gekaderd in individuele trajecten naar hoger onderwijs of arbeidsmarkt, en zijn het voorwerp van evaluatie na 3 jaar waarbij een toekomstig bindend karakter en het verplicht volgen van voorbereidende trajecten expliciet worden vermeld. Wij citeren:

Op basis van een grondige screening wordt per richting van het secundair onderwijs duidelijk in kaart gebracht op welk vervolgentraject in het hoger onderwijs / arbeidsmarkt zij al dan niet voorbereiden (matrixoefening). Verplichte niet-bindende oriëntatieproeven voor het einde van het secundair onderwijs en verplichte niet-bindende toelatingsproeven in het hoger onderwijs zijn belangrijke elementen in dit traject van studie-oriëntering naar het hoger onderwijs. Deze niet bindende toelatingsproeven worden ingevoerd met evaluatie per proef na 3 jaar na de start van de niet-bindende toelatingsproef voor die bepaalde richting.

Wanneer leerlingen in het hoger onderwijs een vervolgentraject willen aanvatten dat niet aansluit bij de studierichting die ze in het secundair onderwijs volgden, kan onder meer onderzocht worden of het verplicht volgen van individueel aangepaste voorbereidende trajecten of het slagen in bindende toelatingsproeven haalbare opties zijn.

Als lid van Ovds vraag ik mij bij het lezen van deze tekst af hoe hij te rijmen valt met een emancipatorische visie op onderwijs die de jongeren in groep omhoogtrekt en meer bepaald met de onderwijskansen van die grote meerderheid van de leerlingen die niet op heel jonge leeftijd al onwrikbaar weten welke richting ze met hun leven uit willen. De onderwijsfuiik waar de Vlaamse leerlingen op vandaag nog altijd vanaf de leeftijd van 12 in terechtkomen, dreigt volgens dit Regeerprogramma onontkoombaar te leiden naar een voorbestemming die hen niet alleen blijvend individueel vastzet, maar hen voor hun vroege 'keuze' op 12 of 14 ook nog dreigt te sanctioneren door voor hen de poort naar het hoger onderwijs of de universiteit af te sluiten. We weten dat zulke (te) vroege 'keuze' nog niet volledig bewust kan zijn en we weten ook dat hij in grote mate bepaald is door de plaats waar je wieg staat.

Het probleem van de te zwakke instroom in sommige studierichtingen van het hoger onderwijs wordt

door de Vlaamse Regering aangepakt door de verantwoordelijkheid nadrukkelijk bij de individuele leerling en student te leggen, via een verplichte, al dan niet bindende proef. Ovds kiest in het leerplichtonderwijs voor een door de overheid gedragen aanpak die werkt aan een meer polyvalente vorming van hoger niveau voor allen, gekoppeld aan maatregelen om te voorkomen dat leerlingen afhaken: kleinere klassen, ruime omkadering, snelle remediëring. De definitieve studiekeuze die voorbereidt op hoger onderwijs of op de arbeidsmarkt moet daarom uitgesteld worden tot na de 2e graad. Deze discussie over het uitstellen van de definitieve studiekeuze en het al dan niet verdwijnen van de schotten tussen ASO, TSO en BSO zal een van de cruciale punten vormen bij de uitvoering van het masterplan van juni 2013 over de hervorming van het secundair onderwijs.

Wanneer mensen die leren en bijleren niet zozeer gemotiveerd worden en aangesproken op hun interesse, maar al te eenzijdig op hun individuele verantwoordelijkheid gewezen worden en toenemend onder druk gezet, dreigt ook het juiste principe van de 'kennis van het Nederlands versterken' een hefboom van sociale uitsluiting te worden. De sociaal zwakste groepen bezwijken immers het snelst onder de druk:

We stellen het aanbod Nederlands als tweede taal (NT2) af op de noden, zowel inzake kwaliteit als kwantiteit, zowel voor verplichte inburgeraars als voor wie vrijwillig Nederlands wil leren. Zeker in het licht van de niveauverhoging NT2 in inburgering. Om inburgeraars zo snel als mogelijk te laten deelnemen aan het sociaal en economisch leven, is er nood aan meer gecombineerde leertrajecten, aan een aanbod tijdens vakanties en weekends en avonden. Om dit te realiseren komen de middelen voor de organisatie van het NT2-aanbod onder het beheer van de minister bevoegd voor inburgering. Er wordt een aanbod uitgebouwd met private aanbodverstrekkers om hiaten op te vullen.

De Huizen van het Nederlands worden ondergebracht in het Agentschap Integratie en Inburgering.⁽⁹⁾

Wie de Centra voor basiseducatie (CBE) en de Centra voor volwassenenonderwijs (CVO) en hun lesgevers van binnenuit kent, weet dat deze mensen met hart en ziel werken om hun cursisten te motiveren en met het oog op hun integratie op de werkvloer en in de maatschappij op het hoogst haalbare NT2-taalniveau te brengen. De motivatie en de interesse aanwakkeren en de cursisten aanzetten om binnen de limieten van en hun leef- en werksituatie het initiatief te nemen om onderste uit de kan halen, zijn voor de NT2-lesgevers de sleutelwoorden. Wat wil de Vlaamse Regering blijkens haar Regeringsverklaring nog meer? Net niet dat er elke dag van de week

door lesgevers en cursisten ook nog 's nachts wordt gewerkt. En ze wil NT2 gedeeltelijk uit de handen nemen van de mensen die al jaren expertise in deze stiel hebben opgebouwd. Ook hier wordt de weg ingeslagen van meer meritocratie en meer Mattheüseffecten. Alleen wie economisch denkt, zal zijn!

Ik wil dit deeltje niet besluiten zonder een zekere nuance en een positieve noot. Het 'actief talenbeleid' van de Vlaamse Regering biedt allicht een lichtpuntje in het duister van de meritocratische tunnel:

We voeren een actief talenbeleid om de talenkennis te versterken. Daarom moeten de eindtermen vreemde talen (Frans, Engels of Duits) ambitieuzer worden geformuleerd. Taalinitiatie in het lager onderwijs kan in het Engels, Frans of Duits worden aangeboden wanneer de leerlingen het Standaardnederlands voldoende onder de knie hebben. Projecten rond het gebruik van vreemde talen in zaakvakken in het secundair onderwijs blijven verder mogelijk.⁽¹⁰⁾

'Meertalig onderwijs doet zijn intrede in Vlaanderen', zo lees ik in Raak⁽¹¹⁾, het maandblad van de KWB. Barbara De Groot, onderzoekster aan de VUB die al ruim een decennium onderzoek doet naar de werking en de effecten van meertalig onderwijs, is onze gids. Vlaanderen was tot nu toe voor meertalig onderwijs een blinde vlek in Europa, zegt ze. In ons land startte Wallonië al in 1998 met meertalig onderwijs in zogenaamde 'immersiescholen'. Het kan daar vanaf de kleuterklas, en tot 75 procent van het curriculum kan in een andere taal worden gegeven. Vandaag doen meer dan 300 scholen mee, en 80 procent van hen kiezen voor de combinatie Nederlands-Frans. In Vlaanderen kan meertalig onderwijs vooralsnog alleen in middelbare scholen, en voor maximaal 20 procent van het lessenpakket.

Zowel in Wallonië als in de Vlaamse proeftuinscholen is de evaluatie positief. Leerlingen in meertalig onderwijs zijn veel gemotiveerder. Ze zijn niet bang om zich uit te drukken in de vreemde taal, en ze hebben er ook geen negatief gevoel tegenover. En ook: de vakkennis noch de moedertaalkennis gaan erop achteruit.

3. Hoe het ego van de leerkrachten wordt gestreeld om hun vertrouwen te winnen

Een pact met de onderwijsverstrekkers en de vakorganisaties om de lerarenloopbaan aantrekkelijker te maken en beroepsuitval te verminderen⁽¹²⁾ is de tweede prioriteit van minister Crevits.

Het siert de minister dat ze een pact wil afsluiten. Een pact afsluiten wil zeggen dat de inhoud ervan niet eenzijdig, maar twee- en driezijdig (overheid, onderwijsverstrekkers, vakorganisaties) tot stand komt. De zuivere weg wil dan dat in het Regeerakkoord nog geen zaken staan ingeschreven die in het kader van de besprekingen nog moeten worden overeengekomen. Al wat nu al expliciet in het Regeerakkoord staat ingeschreven of – omgekeerd – wordt uitgesloten, vormt zo een hypotheek op de besprekingen. Zo is het bijvoorbeeld duidelijk dat als de minister oprecht een pact wil afsluiten, dat niet kan zonder financiële middelen om ingroeibanen te creëren voor de beginnende leraar, een eindloopbaanplanning mogelijk te maken en de werkdruk ook tijdens de loopbaan beheersbaar te houden.

De Vlaamse Regering wil aan directies en leerkrachten het nodige vertrouwen geven, via een forse reductie van de planlast, op alle niveaus.⁽¹³⁾

Vermoedelijk wordt hier met 'planlast' niet het werk van planning en opvolging bedoeld dat voor elke onderwijsjob en bij uitbreiding voor elke job noodzakelijk is, maar wel de zogenaamde 'irriterende' of overbodige planlast. Geen enkele leerkracht kan tegen een forse reductie van deze planlast zijn! Uit het eindrapport van het onderzoek 'Kom op tegen planlast' blijkt dat, als je planlast echt wil bestrijden, je moet investeren in de opleiding van de directeurs. Goede directeurs fungeren als poortwachters die planlast tegenhouden. Over het investeren in de opleiding van directeurs staat in het Regeerakkoord evenwel geen letter.

Maar tegelijk staan in deze context van 'het nodige vertrouwen geven' ook de volgende zinnen die te denken geven:

We bouwen meer flexibiliteit en autonomie in voor onderwijsinstellingen om een echt personeelsbeleid te kunnen voeren in hun school. Dat zal scholen toelaten om hun kader kwalitatiever in te vullen en hun leraren maximaal en efficiënt in te zetten in de klas.⁽¹⁴⁾

Waarom al impliciet het huidige personeelsstatuut in vraag stellen? Wordt met de bovenstaande woorden de invoering van een 'schoolopdracht' bedoeld in plaats van de huidige opdracht van het aantal lessen, zodat een alsmatig zwaardere taakbelasting mogelijk wordt, zoals op vandaag in de hogescholen? Of wordt een verdere versoepeling van de diplomavoorden bedoeld, waardoor leraren verplicht kunnen worden vakken te geven waarvoor ze niet zijn opgeleid – wat dan weer de kwaliteit niet ten goede komt. Of wordt bedoeld dat leraren makkelijker kunnen worden verschoven naar steeds andere scholen?

4. Slotbedenkingen over het gehanteerde denkkader en financieringskader

4.1. Ondernemingszin en ondernemerschap

‘Je pense, donc je suis’, zo gaf René Descartes ons bijna vierhonderd jaar geleden mee. ‘Alleen wie economisch denkt, zal zijn!’ – deze aanzienlijke verenging van het denken schoof ik de Vlaamse Regering bij het NT2-verhaal in de schoenen, maar het lijkt wel de kern van hun hele denkkader:

Ondernemen is ook een kwestie van cultuur. Met gerichte initiatieven in de media en het onderwijs willen we bijdragen aan een grotere waardering voor ondernemingszin en ondernemerschap. We ondersteunen KMO's in cruciale levensfasen en waken erover dat falen geen stigma is.

Via gerichte initiatieven in de media en het onderwijs dragen we Vlaamse succesverhalen en goede praktijken uit en creëren we een positieve attitude tegenover ondernemingszin en ondernemerschap. Daartoe maken we sluitende afspraken in de eindtermen en de beheersovereenkomst van de VRT. We voorzien in een speciaal statuut voor student-ondernemers.

We stimuleren de ondernemingszin en ondernemerschap, met een leerlijn van kleuter- tot hoger onderwijs en door partners van de school in de klas te halen om ondernemerschap te bevorderen.⁽¹⁵⁾

Waarom kunnen zij niet zulk denkkader hanteren voor pakweg de Vlaamse ambtenaren, of voor het Vlaamse onderwijspersoneel?

‘Openbare dienstverlening / Onderwijs verstrekken is ook een kwestie van cultuur.

Met gerichte initiatieven in de media en in de ondernemingen willen we bijdragen aan een grotere waardering voor de ambtenaren / het onderwijspersoneel en voor de openbare diensten / de scholen.

We ondersteunen de openbare diensten / de scholen in cruciale momenten en waken erover dat falen geen stigma is.

Via gerichte initiatieven dragen we goede praktijken uit en creëren we een positieve attitude tegenover de ambtenaren / het onderwijspersoneel en de openbare diensten / de scholen.’

4.2. Maar geen rechtvaardige fiscaliteit om ruimte te creëren voor de democratische school

De partijen die deel uitmaken van de Vlaamse Regering en van de Federale Regering kunnen we niet alleen een verenging van het denken, maar ook een aanzienlijke verenging van hun economisch denken in de schoenen schuiven. In hun economisch rekensommetje geen plaats voor een rechtvaardige fiscaliteit om de averechtse herverdeling van de voorbije 30 jaar te stoppen en om ruimte te creëren voor (onder meer) de democratische school die de 21e eeuw nodig heeft.

In hun begrotingsopmaak geen belasting van de allergrootste vermogens in dit land, terwijl de rijkste 1 % van de bevolking evenveel bezitten als de 60 % minst rijken. In hun begrotingsopmaak nagenoeg geen belasting op de grootste (meestal transnationale) bedrijven: de top 1000 van de bedrijven met de grootste winsten betaalt 4 tot 6 % belastingen (naargelang van het jaar). Terwijl de media ons altijd weer om de oren slaan met het verhaal dat ‘de Belg’ of ‘de Vlaming’ van de hoogste belastingen ter wereld betaalt, maken onze politici en leden van het koningshuis zich op hun handelsmissies in het buitenland sterk dat we een belastingparadijs zijn voor grote investeerders en de grootste vermogens.

‘Hoe lang zullen wij ons nog blijven laten scheren als de makke schapen?’

1) Regeerakkoord, p. 95

2) Thomas Wouters, Steven Groenez, *De evolutie van schoolse segregatie in Vlaanderen. Een analyse voor de schooljaren 2001-2002 tot 2011-2012*, HIVA Leuven, 2013

3) ACOD Onderwijs, COC, COV en VSOA-Onderwijs

4) Tabel gepubliceerd in *De Morgen* van 9 augustus 2014

5) *Het Nieuwsblad* en *de Gazet van Antwerpen* van 1 september 2014

6) Visietekst, p. 25 en Regeerakkoord, p. 97

7) Regeerakkoord, p. 103

8) *In een Vrije Tribune* in *De Standaard* van 4 september 2014

9) Visietekst, p. 25 en Regeerakkoord, p. 102

10) Visietekst, p. 25 en Regeerakkoord, p. 98. Visietekst en Regeerakkoord zijn hier identiek

11) Wim Troch, ‘Leerlingen in meertalig onderwijs zijn gemotiveerder’, in *Raak*, september 2014, 28-30.

12) Visietekst, p. 25 en Regeerakkoord, p. 98

13) Visietekst, p. 25 en Regeerakkoord, p. 96

14) Regeerakkoord, p. 98

15) Regeerakkoord, p. 5, p. 27 en p. 100

Onderwijs heeft herfinanciering nodig, geen besparingen

Tino Delabie
2
↓

Het Vlaams regeerakkoord bevat geen cijfers over besparingen of investeringen in het onderwijs. Niet dat er geen afspraken zijn gemaakt tussen N-VA, CD&V en Open VLD over het financiële plaatje. Maar het 'vertrouwen' waarmee de ploeg van Bourgeois uitpakt is blijkbaar niet groot genoeg om de burgers meteen concreet te informeren welke besparingen hen boven het hoofd hangt.

Op 9 augustus brengt "De Morgen" de begrotingstabel naar buiten die op tafel lag bij het afsluiten van het regeerakkoord. Hieruit blijkt dat de Vlaamse regering in de periode 2015-2019 voor 819 miljoen euro zou besparen op onderwijs. Volgens minister Hilde Crevits zijn besparingen noodzakelijk om te kunnen investeren. Besparingen in het onderwijs zijn niet nieuw maar onder de vorige regeringen werd er telkens méér geïnvesteerd dan bespaard zodat er netto extra geld naar onderwijs ging. Nu dreigt het omgekeerde terwijl de objectieve noden in het onderwijs er niet minder om zijn geworden.

1.. De besparingstabel

De Morgen (9 augustus 2014) laat de besparingstabel van de nieuwe Vlaamse regering uitlekken. "De tabel werd op maandag 21 juli, de avond van het regeeringsakkoord, opgesteld door Koen Algoed, kabinetschef van uittredend minister van Financiën en Begroting Philippe Muyters (N-VA). Mogelijk worden er tijdens de begrotingsgesprekken in september nog wijzigingen aan-

gebracht, maar de tabel zet wel de krijtlijnen uit voor deze legislatuur. De cijfers worden bevestigd in regeringskringen"

Volgens de cijfers die "De Morgen" publiceert, bespaart de regering Bourgeois in vijf jaar tijd 819 miljoen euro op onderwijs. Volgens de tabel lopen de besparingen op van 108 miljoen in 2015 tot 188 miljoen in 2019. Gemiddeld 164 miljoen per jaar.

We overlopen even de grote posten, aan de hand van de tabel.

> Hoger onderwijs (413 miljoen)

In 2015 en 2016 wordt de 'klik' (aanpassing van de financiering aan de stijging van het aantal studenten) overgeslagen. Ook wordt er geknipt in de werkingsmiddelen. In het hoger onderwijs dienen de werkingsmiddelen ook om personeel te betalen. De universiteiten en de hogescholen worden voor de keuze gesteld op personeel te bezuinigen of de inschrijvingsgelden voor studenten op te trekken. Wanneer het eind juli begint te gonzen van de geruchten over een forse verhoging van het collegegeld, verklaart Matthias Diependaele, fractieleider van de N-VA in het Vlaams onderwijs, dat het inschrijvingsgeld beneden 1000 euro zal blijven. Het 'aanmoedigingsfonds hoger onderwijs' moest ervoor zorgen dat de instellingen meer studenten trekken uit bevolkingsgroepen die ondervertegenwoordigd zijn. Dit fonds zou verdwijnen.

Het lijkt er op dat deze regering de instroom aan de universiteiten en de hogescholen wil afremmen. Behalve de vermelde rechtstreekse bezuinigingen voorziet het regeerakkoord immers ook toelatingsproeven. Verder voorziet het regeerakkoord een "rationalisering van het hoger-onderwijsaanbod" en maatregelen om studenten te sanctioneren die herhaaldelijk bissen.

> Leerplichtonderwijs (150 miljoen)

Het invoeren van de matrix in het secundair onderwijs betekent een vermindering van het aantal studierichtingen waardoor de gemiddelde klasgrootte stijgt en er minder leerkrachten nodig zijn. Het is niet duidelijk hoe men de bijzondere pedagogische taken wil beperken.

Een besparing op de puntenenveloppe betekent minder budget voor het administratief en ondersteunend personeel in de scholen.

> Volwassenenonderwijs, DKO, CLB, Inspectie, internaten (126 miljoen)

Op de loonmassa (2 procent) en de werkingskosten (10 procent) van de CLB's, de inspectie, het volwassenenonderwijs, het deeltijds kunstonderwijs en de internaten wordt gesnoeid. De inschrijvingsgelden voor het volwassenen- en het deeltijds kunstonderwijs mogen stijgen (behalve het DKO voor kinderen). De besparing in het volwassenenonderwijs wordt in het regeerakkoord aangekondigd via "schaalvergroting en een financieringsmechanisme dat aanbieders noopt tot een rationele aanwending van de middelen". Met specifieke loonbetalingen wordt (volgens De Morgen, 9 augustus 2014) bedoeld: besparingen op de salariskosten voor de peuterscholen, kinderdagverblijven en het naschools toezicht van GO!-scholen in Brussel. Ook tijdelijk werkonbekwaam personeel van het GO! en gesubsidieerde contractuelen kunnen een lager loon tegemoet zien.

> Overige (130 miljoen)

In april 2014 stelde de vorige regering nog een beter betaalde anciënniteit in het vooruitzicht voor nieuwe zij-instromers (nieuwe leerkrachten die eerst in een andere sector hebben gewerkt). Hierop wordt (gedeeltelijk) terug gekomen. Een jaarlijkse besparing van 2 miljoen euro op de detacheringen betekent dat er 40 à 50 (sociale) verenigingen een vrijgestelde verliezen. Een jaarlijkse besparing van 7,5 miljoen euro

op projecten van o.a. de Koning Boudewijnstichting zal ook zijn sporen nalaten. De besparing op 'Klasse' zou het verdwijnen van de papieren versie kunnen betekenen.

De begrotingstabel dateert van 21 juli 2014. Intussen circuleren er andere cijfers over de geplande besparingen. "De Vlaamse ministerraad nam gisteren kennis van de nieuwe cijfers van het Planbureau voor de economische groei en de inflatie. De neerwaartse herziening van de groei en de verlaging van de inflatievooruitzichten wegen op de Vlaamse begroting. Daardoor moet in principe ruim 200 miljoen euro extra worden bespaard om de begroting in evenwicht te houden. Dat komt bovenop de 1,2 miljard euro die de Vlaamse regering volgend jaar al wil leveren". (De Tijd, 13 september 2014). In vakbondsmiddens hoort men dat er op onderwijs in 2015 geen 108 maar 190 miljoen euro zou bespaard worden. De "septemberverklaring" van de Vlaamse regering (op 22 september) brengt misschien uitsluit-

2. Groeiende noden in onderwijs

• Geen half, maar wel vijf miljard nodig voor nieuwe infrastructuur scholen

De Vlaamse regering kondigt aan dat er de komende vijf jaar 500 miljoen extra wordt uitgetrokken voor scholenbouw, dus gemiddeld 100 miljoen per jaar. Maar dat is ruim onvoldoende. Lieven Boeve, directeur-generaal van het Vlaams Verbond van het Katholiek Onderwijs (VVKO), verklaarde op 29 augustus (VRT Radio) dat zijn net minstens 120 miljoen euro per jaar extra nodig heeft. Raymonda Verdijck, afgevaardigd bestuurder van het Gemeenschapsonderwijs: "Op basis van de evoluties die eraan komen heeft het Gemeenschapsonderwijs alleen al per jaar 50 miljoen euro extra per jaar nodig". (De Standaard, 31 augustus). De wachtlijsten voor nieuwbouw en renovatie van scholen bedragen 2,5 miljard euro in het katholiek onderwijs, 1,8 miljard in het Gemeenschapsonderwijs en 610 miljoen in het gemeentelijk onderwijs. Het Nieuwsblad en de Gazet van Antwerpen (1 september) titelen dan ook: "Geen half, maar wel vijf miljard nodig voor nieuwe infrastructuur scholen".

• Leerplicht in het gedrang

"In Deurne en Wilrijk zijn alle basisscholen volzet" (De Standaard, 27 augustus).

"Vorige week bleek dat het plaatstekort in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel nog nooit zo groot was.

Begrotingstabel bij Vlaams regeerakkoord (21 juli 2014)

Besparingen sector "Onderwijs" (bedragen in duizenden euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal (2015-2019)
Overslaan 'klik' hoger onderwijs 2015+2016	23.785	48.414	48.414	48.414	48.414	217.441
Werkingsmiddelen niet-loon hoger onderwijs/ GOA-randvoorwaarde mogelijkheid tot aanpassing inschrijvingsgelden	25.852	34.470	34.470	34.470	34.470	163.732
Aanmoedigingsfonds hoger onderwijs (FDO/1FE-I-2-A/WT)	6.468	6.468	6.468	6.468	6.468	32.340
Invoeren matrix, beperken bpt, puntenenvelopes	10.000	30.000	30.000	40.000	40.000	150.000
Besparing lonen (2%) en werking (10%): specifieke loonbetalingen (FCO/1FD-I-2-G/WT), CLB, pedagogische begeleiding & Inspectie, volwassenenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs, werking internaten randvoorwaarde: aanpassing inschrijvingsgelden volwassenenonderwijs en DKO (met uitzondering kinderen DKO)	25.167	25.167	25.167	25.167	25.167	125.835
Zij-instroom gradueel optrekken anciënniteit praktische vakken	5.577	10.584	15.136	19.151	22.628	73.076
Projecten (Koning Boudewijnstichting, stichting schoolsport inkantelen in bloso, RTC ...)	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500	37.500
Beperking op het aantal niet-terugbetaalde detacheringen	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	10.000
Klasse (FED/1FH-I-2-L/WT-FEO/9FH-I-T-L/OW)	1.842	1.842	1.842	1.842	1.842	9.210
Totaal "Onderwijs"	108.191	166.445	170.997	185.012	188.489	819.134

1.500 kinderen die zich wilden inschrijven in het kleuter- of lager onderwijs vonden geen plaats. Voor het eerst vonden ook 500 kinderen van Nederlandstalige ouders geen plaats. VUB-socioloog Rudi Janssens, die in 2009 de Brusselse capaciteitsnoden bestudeerde, is niet verbaasd. "We hadden in 2009 al voorzien dat het uiterlijk in 2015 problematisch zou worden als er geen duizenden plaatsen bijkwamen". (brusselnieuws.be, 1 september 2014). "De leerplicht in Brussel komt in het gedrang", zegt Valentina Cools van het Lokaal Overlegplatform (LOP). (Brussel deze week, 28 augustus).

• Tekort aan leerkrachten

Pedro De Bruyckere, lector lerarenopleiding Arteveldehogeschool en publicist over onderwijs: "Tegen 2020 zullen we, naargelang van de bron, twaalf tot twintigduizend leerkrachten te weinig hebben. Waar gaan we die halen en met welk geld gaan we daarvoor degelijke opleidingen organiseren? In Brussel is nu al minder dan de helft opgeleid voor het vak dat ze geven. Dat is vandaag al een probleem" (Knack, 27 augustus 2014)

In Brussel waren de Nederlandstalige scholen zes dagen voor het nieuwe schooljaar nog op zoek naar 65 leerkrachten.

Gewoonlijk doet het tekort aan leerkrachten (voor sommige vakken, vooral in Brussel en Antwerpen) zich vooral na Nieuwjaar voelen.

• Wachtlijsten voor het buitengewoon onderwijs

"Ouders die hun kinderen in het buitengewoon onderwijs willen inschrijven, krijgen almaar vaker het deksel op hun neus. De scholen zitten vol, en meer ouders willen hun kind laten overstappen naar het buitengewoon onderwijs voordat een nieuw decreet dat zal bemoeilijken. Niet minder dan 783 keer kregen ouders vorig schooljaar te horen dat ze hun kind niet konden inschrijven in een school van het Vlaams buitengewoon onderwijs. Het aantal weigeringen is de jongste jaren sterk gestegen". (De Standaard, 9 augustus)

• Alarmbel over de zwemlessen

"In een open brief luiden ouderverenigingen de alarmbel over het snoeien in de zwemlessen op school. Ze willen niet dat de verantwoordelijkheid voor het leren zwemmen of het inzamelen van centen voor de nog bestaande lessen in hun schoenen wordt geschoven" (Gazet van Antwerpen, 14 september 2014)

In Gent gaat de sportdienst dit najaar zwemles geven aan 10- en 11-jarigen omdat veel van die oudere kinderen niet of nauwelijks kunnen zwemmen. Het probleem beperkt zich niet tot Gent. Peter Van Gerven, zwemexpert bij Baan Vier, een organisatie die scholen en leraars bijstaat bij de zwemlessen: "In alle grootsteden gaat het aantal kinderen dat kan zwemmen zien-derogen achteruit. Grote boosdoener is het gebrek aan

middelen van de scholen. Bovendien zijn er niet genoeg zwembaden waar scholen terecht kunnen. Ik ken gevallen waar de schooldirectie bij hotels moet aankloppen om het zwembad te mogen gebruiken. Dat is een zeer tijdelijke oplossing, en kost handenvol geld.” (Het Nieuwsblad, 27 augustus 2014)

• Boterhammentaks

Eind vorig schooljaar was er heel wat te doen om de ‘boterhammentaks’ of het reftergeld dat basisscholen vragen voor het toezicht als hun kinderen ’s middags op school blijven eten. Het toezicht tijdens de middagpauze valt deels buiten de onderwijstijd. De scholen mogen daarvoor een bijdrage aan de ouders vragen. Die staat los van de maximumfactuur. Vele scholen voeren de bijdrage in of trekken het bedrag op. Dat is het gevolg van besparingen bij de steden en gemeenten. Ook katholieke en GO!-scholen voelen dat, want zij kregen dit voordeel ook, om oneerlijke concurrentie tussen de netten tegen te gaan. Het duurder wordende toezicht kan tot 270 euro per jaar per kind oplopen.

Onder de titel “Gemeentescholen moeten broeksriem aanhalen. Drie potloden per jaar, dat moet volstaan” schrijft De Standaard (27 juni 2014): “De gemeenten dagen hun scholen steeds meer uit: toon ons waar je kan besparen, anders trekken we er de stekker uit. Het gevolg: reftergeld, minder zwemlessen, minder naar het toneel én een duurdere opvang”.

• Maximumfactuur op school zeker geen maximale kostprijs

De maximumfactuur is het bedrag dat scholen mogen aanrekenen voor kosten die nodig geacht worden voor het behalen van de eindtermen, zoals uitstappen. Dat bedraagt in de lagere school 70 euro per schooljaar en 400 euro voor meerdaagse uitstappen over de hele lagereschooltijd.

“Ondanks de maximumfactuur kan het prijskaartje voor uw kind in de kleuterschool gemakkelijk oplopen tot 300 euro. Voor scholieren in het lager onderwijs is dat zelfs bijna 500 euro”. (De Tijd, 6 september 2014)

In het secundair onderwijs bestaat er geen maximumfactuur, behalve in enkele uitzonderlijke gevallen, zoals in het stedelijk onderwijs Antwerpen.

200 ouders hebben voor het onderwijstijdschrift ‘Klasse’ een jaar lang alle schoolrekeningen bijgehouden. Het septembernummer van “Klasse” bevat enkele voorbeelden van gepeperde schoolfacturen. “Klasse” citeert onderwijsexperts die beweren dat

sommige scholen de rekening met opzet hoog houden om kansarme jongeren te weren.

• Hoger onderwijs zit op zijn tandvlees

Het aantal studenten in het hoger onderwijs is de jongste 10 jaar veel sneller gegroeid dan de financiering. Met als gevolg overvolle aula’s, proffen die geen tijd meer hebben om alle thesissen te begeleiden, lage slaagcijfers in het eerste jaar ... In plaats van de nodige herfinanciering voorziet de nieuwe Vlaamse regering voor het hoger onderwijs de zwaarste besparingen.

Uit het onderzoek van “De Tijd” over de vijf Vlaamse universiteiten: “In vijf jaar kwamen er een kwart meer studenten bij, terwijl het onderwijspersoneel maar met 4 procent toenam. Dat komt omdat het werkingsbudget - waarmee het volledige onderwijs, maar ook de gebouwen en een deeltje van het onderzoek wordt betaald - vier keer trager groeit dan de studentenbevolking”

“Vijf jaar geleden waren er per prof of assistent 22 studenten. Volgens de jongste cijfers zijn dat er intussen 27. De trend is eigenlijk al 15 jaar bezig”, zegt Marc De Clerq, decaan van de faculteit economie in Gent. Zelf doceert hij de inleiding tot economie aan 1.500 studenten in het eerste jaar rechten en economie. Hij heeft daarvoor twee assistenten. “Het is vrijwel onmogelijk om mondelinge examens te organiseren”, zegt De Clerq. “Toch vind ik dat nog altijd de beste manier van evalueren. Het wordt zelfs moeilijk om in de eerste jaren schriftelijke examens af te nemen zonder multiple choice. Zeker in de humane wetenschappen vind ik dat een probleem. Je moet in open vragen kunnen peilen of studenten de grote verbanden zien.”

“De vorige Vlaamse regering erkende het probleem en beloofde 1.000 extra proffen. De besparingen die de regering-Bourgeois aankondigde, komen ongeveer overeen met het budget dat voor die proffen nodig is, zeggen experts. Voorts liet de nieuwe Vlaamse regering weten dat het onderwijsbudget de komende twee jaar helemaal wordt bevroren, ook al zijn er meer studenten. En de middelen uit het Aanmoedigingsfonds, dat Frank Vandembroucke nog instelde om zwakkere studenten intenser te begeleiden, zijn geschrapt.” (De Tijd, 13 september 2014)

De hogescholen trekken aan de alarmbel. In een vrije tribune (De Standaard, 10 september 2014) schrijven Toon Martens en Marc Vandewalle, voorzitter en secretaris-generaal van de Vlaamse Hogescholenraad Vlorha: “Na de gestage groei (er kwamen de afgelopen vijf jaar 23.000 studenten bij in de hogeschoolopleidingen) en de al doorgevoerde besparingen, is het onmogelijk om met nog minder middelen onze rol te blijven spelen”. Het bedrag dat de Vlaamse overheid besteedt aan de hogescholen is volgens hen met 900 euro per student gedaald ten opzichte van vijf jaar geleden.

3. Besparen om te investeren?

“Deze besparingen moeten we doen, zo niet kunnen we niet investeren. En investeringen zijn hard nodig, om het onderwijs te verbeteren. Maar vooral in de scholenbouw. Dat is onze eerste prioriteit. Deze regering trekt er een half miljard euro extra voor uit”. (Interview met minister Hilde Crevits in De Standaard, 30 augustus 2014).

Het regeerakkoord vermeldt weinig andere posten waarin extra geld zal worden gestoken. Wellicht in de uitrusting van het nijverheidsonderwijs: *“Wij maken werk van een moderne, kwaliteitsvolle didactische uitrusting voor (nijverheids)technische en beroepsgerichte opleidingen in het secundair onderwijs (...).”* Voor het *“stimuleren van ondernemingszin en ondernemerschap, met een leerlijn van kleuter- tot hoger onderwijs”* zal de geldkraan wellicht ook open staan. Ongetwijfeld zullen er ook enkele miljoenen extra nodig zijn om alle centrale toetsen (einde lagere school), peilingen, oriënteringsproeven (einde secundair onderwijs), toelatingsproeven (voor alle studierichtingen van het hoger onderwijs) te realiseren die het regeerakkoord aankondigt. En misschien vloeit er ook extra geld naar *“initiatieven om de kennis van het Nederlands te versterken (taalscreenings, taalbadklassen en bijspijkerklassen)”*. In het beste geval zal er dus 500 miljoen extra in de scholenbouw en een paar tientallen miljoenen extra in de andere vermelde projecten worden geïnvesteerd.

Dat weegt niet op tegen de besparingen die aangekondigd zijn in de begrotingstabel (819 miljoen euro) en die nog kunnen aanzwellen.

Sommigen stellen dat het onderwijs relatief gespaard wordt van de bezuinigingen. Onderwijs maakt 28% van de Vlaamse begroting uit en zou slechts 16% van de besparingen moeten leveren. Deze redenering houdt geen steek omdat ze ervan uit gaat dat op elk onderdeel van de begroting evenveel kan bespaard worden en omdat ze het dogma van de regeringspartijen aanvaardt dat er geen alternatief bestaat voor de besparingen, bijvoorbeeld belastingen op de grote vermogens.

Wie de lijst overloopt van de objectieve noden in het onderwijs en de alarmkreten beluistert van allerlei onderwijsactoren, komt tot de conclusie: er kan netto geen enkele euro bespaard worden op onderwijs. Integendeel: om fatsoenlijk te functioneren heeft het Vlaams onderwijs nu jaarlijks minstens één miljard euro extra nodig.

4. Wie gaat opdraaien voor het pps-fiasco?

Betekent dit dat er nergens op onderwijs efficiëntiewinsten te vinden zijn? Wellicht wel, maar ze kunnen de noodzaak aan herfinanciering niet vervangen.

Maar laat ons toch een voorbeeld geven van een grote besparing waarover de regeringspartijen niet spreken.

In mei 2009 sloot de regering Peeters I (CD&V, sp.a, Open VLD, N-VA) een overeenkomst met een financieel consortium (Fortis Real Estate (Ageas) en BNP Paribas Fortis Bank) om tegen 2014 200 scholen te bouwen voor 1 miljard euro. Via deze “publiek-private samenwerking” (pps) zou een snelle inhaalbeweging voor de scholenbouw gerealiseerd worden. De euforie was groot. Geen enkel parlementslid van de regeringspartijen stelde de vraag waarom pps goedkoper zou zijn. Of had het financieel consortium afgezien van zijn ‘return on investment’?

De toenmalige Antwerpse schepen van onderwijs en Vlaams parlementair Robert Voorhamme (sp.a) schreef op zijn website op 9 juni 2009: *“De pps-formule die gehanteerd wordt heet in het jargon DBFM (design, build, finance and maintain). Dit betekent dat een private financier een vennootschap opricht die zal instaan voor het ontwerp, de bouw, de financiering en het onderhoud van de scholen. De scholen betalen in ruil gedurende 30 jaar een gebruiksvergoeding. Op vrijdag 29 mei 2009 gaf de Vlaamse regering het definitieve startschot om de volgende vier jaar in een vorm van publiek-private samenwerking (pps) energiezuinige scholen te bouwen. (...) Voor de stad Antwerpen, als inrichtende macht voor het stedelijk onderwijs, heeft deze formule, behalve een snelle realisatie, het grote voordeel dat de onderhoudsrisico's bij de vennootschap liggen. Als er later bv. grote herstellingen aan het dak nodig zijn, zullen deze door de vennootschap gefinancierd worden”*.

Intussen weten we wel beter. Er is 1 (één) school gebouwd tot nog toe, een gemeentelijke school in Londerzeel die op 1 september werd ingehuldigd door de ministers Bourgeois en Crevits. Men belooft ons dat de andere scholen er tegen midden 2017 zullen staan. Erger is dat het investeringsbedrag inmiddels is opgelopen tot minstens 1,5 miljard euro. Dat is een meeruitgave van minstens 500 miljoen euro.

Maar de pps-constructie kreeg ook op andere vlakken al veel kritiek. *“Dirk Vanstappen, hoofd infrastructuur”*

tuur van het VSKO, de koepel van het katholiek onderwijs, somt enkele pijnpunten op. 'De vennootschappen schuiven risico's naar de scholen door. Zoals de kosten voor het verleggen van de nutsleidingen. Er worden wijzigingen aangebracht, ook na het verkrijgen van de bouwvergunning. Zo vervalt plots een gevelbekleding, wegens te duur. Of een geplande lambrisering – op hun kosten – wordt schilderwerk – op onze kosten. Het systeem primeert op de behoeften.'

De kostprijs blijkt steeds hoger uit te komen. Zo wordt de vergoeding elk jaar met een procent verhoogd, bovenop indexering. Iets wat de scholen aanvankelijk niet wisten. 'Bij het begin van het project werd gezegd dat we 100 procent van onze behoeften zouden krijgen tegen 90 procent van de prijs. Het ziet ernaar uit dat het andersom wordt, dat we minder zullen krijgen voor meer geld', besluit Vanstappen. 'Wij zouden liever zien dat de middelen, 100 miljoen per jaar, in de gewone scholenbouw gestopt worden.'

Ook bij de koepel van het onderwijs van steden en gemeenten (OVSG) brandt het enthousiasme voor de formule op een laag pitje. 'Het is een carcan', zegt Filip Smets, hoofd gebouwen. 'Een technische middelbare school en een basisschooltje krijgen hetzelfde keurslijf opgelegd. Voor specifieke behoeften is geen ruimte. Een lokaal bestuur dat aan de school meteen een bibliotheek, sporthal of appartementen wil aanbouwen? Dat kan niet.'" (De Standaard, 29 april 2014)

Waarom neemt geen enkele van de partijen die in 2009 aan de wieg stonden van deze pps-operatie de verantwoordelijkheid om ons uit te leggen van waar die meeruitgave komt en wie daarvoor zal opdraaien?

Heeft de nieuwe Vlaamse regering haar les geleerd? In het regeerakkoord lezen we onder het hoofdstuk schoolinfrastructuur: "Op vlak van financiering willen we alternatieve mogelijkheden benutten – voor zover haalbaar, wenselijk en rekening houdend met hun ESR-impact en impact op de schuldgraad en juridische eenvoud". Dat is een moeilijke zin die wil zeggen dat men verder gaat zoeken om met de financiële sector (banken, verzekeringen) samen te werken (en zich te laten oplichten) voor de scholenbouw maar dat men verveeld zit met de controle vanuit de Europese Unie die niet toelaat dat regeringen grote uitgavenposten buiten de officiële begroting ("ESR-impact") parkeren.

Aan deze Vlaamse regering die ons voorhoudt dat ze graag overleg pleegt met de onderwijsactoren om ... te zien hoe er best kan worden bezuinigd, vragen wij dus: begin met die 500 miljoen euro te recupereren die jullie via pps extra willen uitgeven.

Een toelatingsproef voor de lerarenopleiding? Pro of contra?

Hugo Van Droogenbroeck

3

Er is al heel wat geschreven over het al dan niet invoeren van een toelatingsproef voor de lerarenopleiding, die al dan niet verplicht en al dan niet bindend moet zijn.

Even teruggaan in de tijd. Sinds 1 september 2007 bestaan er nog slechts twee soorten lerarenopleidingen, namelijk de geïntegreerde lerarenopleiding (GLO) en de specifieke lerarenopleiding (SLO). De GLO (professionele bachelor in onderwijs: leraar kleuter-, lager en secundair onderwijs) wordt aangeboden door hogescholen en is 'geïntegreerd' omdat er steeds een integratie van vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische competenties wordt nagestreefd. De SLO (vroegere aggregatie en D-cursus, GPB) wordt aangeboden door (kunst)hogescholen, universiteiten en centra voor volwassenenonderwijs. Deze opleiding is specifiek omdat hier gefocust wordt op pedagogisch-didactische onderdelen.

Zij volgt immers op een vakinhoudelijke basisopleiding of beroepservaring waardoor vakkennis reeds verworven is.

In 2012-13 had er een beleidsevaluatie van de vernieuwde lerarenopleidingen plaats, waardoor de discussie over het niveau van de instroom en de afgestudeerden in een stroomversnelling is gekomen. (Zie: EVALO (07 dec. 2012) en Rapport Beleidsevaluatie (juli 2013).

Om de problemen verder te analyseren en voorstellen te formuleren werden 6 beleidsgroepen opgericht, waaronder één betreffende de instroom van kandidaten in de lerarenopleidingen. (Zie: Resultaten beleidsgroepen, 5 juni 2014).

Enkele zorgwekkende vaststellingen

- Er is een **zeer grote uitval van studenten** doorheen de drie jaar van de GLO-opleiding.

Als we het aantal inschrijvingen (academiejaren 2007-2008 tot 2009-2010) vergelijken met het aantal gediplomeerden na drie jaar opleiding (academiejaren 2009-2010 tot 2011-2012), dan komen we tot een onthutsende vaststelling. Het aantal afgestudeerden bedraagt voor leraar kleuteronderwijs: 20,5 %; leraar lager onderwijs: 20 %; leraar secundair onderwijs: 20,7 %. (bron: Rapport Beleidsevaluatie). Je kan niet anders dan vaststellen dat er een probleem met de instroom is.

Bovendien is er een specifiek probleem: *“Het percentage studenten met een BSO-voorgeschiedenis in de GLO kleuteronderwijs is groter bij de groep instromende studenten dan bij de groep die het diploma behaalt. Zij hebben dan ook statistisch gezien lagere slaagkansen en dit geldt voor de drie opleidingstypen.”* (Rapport Beleidsevaluatie, p. 63)

- Er is een serieus probleem met het **“niveau” van de afgestudeerden**.

“In focusgroepgesprekken en interviews gaven opleidingsverantwoordelijken en lerarenopleiders aan sceptisch te staan tegenover de realisatie van alle basiscompetenties. Over de hele lijn gaven lerarenopleiders van de GLO’s aan er niet te kunnen in slagen de zwakke instroom klaar te stomen om in het werkveld te starten met voldoende inhoudelijke expertise. Zij pleitten voor individuele trajecten. Ook schoolleiders en mentoren uit basis- en secundair onderwijs spraken hun bezorgdheid uit ten aanzien van het kennisniveau van pas afgestudeerde leraren. Dit is een belangrijk signaal.” (Rapport Beleidsevaluatie, p. 57).

- Er is het reële probleem dat veel afgestudeerde leerkrachten **zeer weinig inhoudelijke bagage** hebben, niet van hun eigen vak en ook geen algemene vorming. Enkele docenten van KHLimburg ondervroegen in 2012 1000 studenten derdejaars van meerdere lerarenopleidingen rond elementaire kennis die normaal grotendeels gekend moet zijn in het lager of in het lager secundair onderwijs.

De resultaten van die enquête waren vrij catastrofaal. (Zie: Brengt ons onderwijs de leerlingen maatschappelijk relevante kennis bij? <http://www.skolo.org/spip.php?article1547>)

Selectie of extra begeleidingstrajecten?

Een eerste probleem is het in kaart brengen van het niveau van de instromers in de lerarenopleiding. Dit vereist eerst een fase evaluatie van de tekorten (noem het “intake”, of “screening”, “instapproef”, “(niet-bindende) toelatingsproef”, “kwaliteitsvolle diagnostiek”, enz.)

Daartoe: *“Start een beleidsdiscussie over **minimumeisen bij de instroom in de lerarenopleiding**. De bestaande aanpakken m.b.t. instaptoetsen en remediëring in de Vlaamse lerarenopleidingen hebben geen formeel karakter en leiden nooit tot een selectie aan de poort.*

*In de verzamelde kwalitatieve data komen weinig geluiden voor die een selectie aan de poort ondersteunen. De meningen zijn verdeeld over het instellen van **minimum-eisen of ingangsexamens**. Enerzijds is er de zorg om de kwaliteit van onderwijs, anderzijds is er de wens om maximale kansen voor eenieder te bieden.”* (EVALO, p. 37)

Er zijn twee grote opties: strenger selecteren aan de poort van de lerarenopleiding of extra begeleidingsmaatregelen voor de zwakke groepen opdat een grotere groep toch kan slagen.

De meeste voorstellen staan echter weigerachtig tegenover een bindende toelatingsproef.

Welke oplossingen worden voorgesteld?

Gedifferentieerde opleidingstrajecten

“Dring aan op de ontwikkeling van gedifferentieerde opleidingstrajecten die de verschillen in instroom helpen kanaliseren bij het bereiken van de beroepscompetenties. Het werkveld is sceptischer ten aanzien van de realisatie van de basiscompetenties dan studenten/afgestudeerden. Betrokkenen in het werkveld in het basis- en secundair onderwijs zetten vraagtekens bij de verworven competenties en vakinhoudelijke kennis van afgestudeerden. Ook verschillende geïntegreerde lerarenopleiders uiten hun bezorgdheid over de zwakke instroom en het feit dat ze deze onvoldoende „klaar? krijgen voor/bij afstuderen.

Selectie aan de poort strookt niet met de democratiseringsgedachte in onderwijs; gedifferentieerde trajecten (bv. voortrajecten, verlengde trajecten, extra modules) kunnen mogelijk oplossingen bieden. De kwaliteit van de leraar bij het afstuderen aan de lerarenopleiding moet een absolute prioriteit zijn.” (EVALO, Beleidsaanbevelingen, p. 76)

Oriënteringsproces

Het COV (Christelijk Onderwijzersverbond) ziet geen heil in een bindende toelatingsproef voor wie de lerarenopleiding start. Marianne Coopman: “We kiezen voor een oriënteringsproef, of nog beter: een oriënteringsproces. Zo’n proces moet toekomstige leraren kunnen scouten op basis van inhoud én pedagogische kwaliteiten. Een instapproof kan duidelijk maken of kandidaat-studenten de nodige bagage hebben om de opleiding met voldoende slaagkansen te starten. Als de sprong tussen het secundair onderwijs en een professionele bacheloropleiding te groot is, kan de student een goed uitgewerkt schakel- of brugtraject volgen. De studiepunten van de lerarenopleidingen kunnen niet gebruikt worden om ernstige tekorten in voorkennis te remediëren. Daar is een voorbereidend traject beter geschikt voor.” (20140605_PM_COV_debatlerarenopleiding.pdf)

“Het COV staat open voor een debat over het meten van het instroomniveau van kandidaat-leraren via een kwaliteitsvolle diagnostiek. Een goed uitgewerkt schakeltraject op HBO5-niveau kan kansen bieden aan studenten voor wie de sprong tussen het secundair onderwijs en een professionele bacheloropleiding te groot is. Het laat toe dat deze jongeren een relevante kwalificatie halen én zich gericht voorbereiden op doorstroming naar de lerarenopleiding.” (Basis, Schoolwijzer, Okt 2013, p.15)

Een 7de jaar BSO als theoretische voorbereiding op hoger onderwijs

“De commissie is van mening dat het belangrijk is dat leerlingen uit het BSO ook kunnen doorstromen naar lerarenopleidingen, maar beklemtoont dat voor deze groep studenten extra begeleiding nodig blijft.

De commissie adviseert ook om BSO-leerlingen reeds in het zevende jaar BSO de kans te geven om zich specifiek voor te bereiden voor het hogeschoolonderwijs. Deze voorbereiding moet dan kaderen in een ruimer oriëntatietraject.” (Rapport Beleidsevaluatie p. 63) Deze mogelijkheid is trouwens reeds voorzien in het decreet OD XXII (met ingangsdatum 1 september 2013).

Investeren in extra begeleiding

“Studenten/cursisten en afgestudeerden geven in de EVA-LO studie aan enerzijds niet te geloven in een screeningsinstrument voor het instapniveau, omdat het zwakke kandidaat-studenten/cursisten niet zal weerhouden om toch met de opleiding te starten. Anderzijds is men er van overtuigd dat de tekorten die in het begin worden vastgesteld, in de loop van de opleiding weggewerkt kunnen worden.

Het bijwerken en voorbereiden van zwakkere studenten/cursisten vraagt om het inzetten van een veel groter aantal uren om de nodige competenties te bereiken. Niet alleen vakinhoudelijke uren, maar ook extra begeleidingsuren zijn hiervoor noodzakelijk. Over het algemeen staan opleidingsverantwoordelijken en lerarenopleiders sceptisch tegenover de veranderde instroom, die, volgens hen, sinds de invoering van het nieuwe decreet duidelijk merkbaar is. Alle opleidingen benadrukken de grote nood aan begeleiding die zij in functie van de doorstroom van zwakkere studenten/cursisten moeten aanbieden door het organiseren van remediëringsprogramma’s. (...)

Er moet meer geïnvesteerd worden in de begeleiding van studenten om er voor te kunnen zorgen dat ze allemaal de vereiste competenties kunnen behalen. Het huidige financieringsmodel houdt hier ook geen rekening mee”. (Rapport Beleidsevaluatie, p. 42-43)

Conclusies en aanbevelingen van de Beleidsgroep Instroom

“Deze proef moet als doel hebben om kandidaten aan te trekken naar de initiële lerarenopleidingen, en deze met het juiste profiel te laten instromen. Dit in tegenstelling met de toelatingsproef arts/standarts waar, vertrekkende van een overschot aan afgestudeerde artsen en

tandartsen, de toelatingsproef de toegang beperkt tot de allerbeste. Gezien er geen overschot aan leraren is, maar eerder een tekort, is het belangrijk voldoende potentiële leraren aan te trekken, zonder hierbij de kwaliteit te laten dalen. Door een betere match van de individuele competenties van de kandidaat-student/cursist met de noodzakelijke startcompetenties in de initiële lerarenopleiding wordt verwacht dat er minder uitval zal zijn tijdens de opleiding, de slaagcijfers hoger zullen liggen en de lerarenopleiders meer tijd kunnen investeren in het begeleiden van geschikte leraren-in-spe. (...)

“1. Het is essentieel dat er een doordachte en gemeenschappelijke visie op de initiële lerarenopleiding is, waarbij de startcompetenties, nodig om de opleiding aan te vatten, als de vereiste eindcompetenties, die bereikt moeten worden op het einde van de opleiding, duidelijk zijn.

2. Het installeren van een gemeenschappelijke oriëntering die start in het secundair onderwijs en intensificeert in de laatste graad van het secundair onderwijs.

3. Investeren in een gemeenschappelijke aanvangsdiagnostiek, die ondersteund wordt door een gemeenschappelijk ontworpen en verplichte instapproef en die een effect heeft op het curriculum van studenten.” (Resultaten beleidsgroepen lerarenopleidingen, p. 36 & 38)

Conclusies Beleidsgroep Inhoud en Uitstroom

“Door te vertrekken van het basisidee dat iedereen de minimale competenties moet bereiken om het diploma te behalen, verlaten we het idee dat de opleiding voor iedereen binnen 180 of 60 studiepunten moet passen en dat er niet langer toleranties kunnen worden toegestaan binnen deze opleidingen. Het diploma van leraar is de garantie dat de student/cursist de minimale competenties heeft behaald.” (Resultaten beleidsgroepen lerarenopleidingen, p. 57)

Op termijn toch een bindende (selecterende) proef...?

“Naast een verplichte deelname rijst de vraag in welke mate de resultaten bindend zijn, wat zou betekenen dat niet slagen betekent dat kandidaat-studenten/cursisten niet mogen starten in de initiële lerarenopleiding. (...)

Voor kandidaten die niet voldoen, moet ook het inrichten van een voorbereidend traject of brugjaar dat voorbereidt op de initiële lerarenopleiding voorzien worden.

Als de proef op langere termijn gevalideerd en gelegitimeerd wordt met de sector, zal opnieuw bekeken moeten

worden of het zinvol is deze bindend te maken.” (Resultaten p. 37)

“Dat COC voorstander is van een instapproef voor de opleiding van leraren was al langer dan vandaag bekend. COC was zelfs vragende partij voor een bindende ingangsproof. (...)

Dergelijke proef laat toe enkel die kandidaten te weerhouden die de nodige kwaliteiten bezitten om de opleiding aan te vangen. De lerarenopleidingen kunnen zich dan ten volle met het opleiden van leraren bezighouden (in plaats van met het bijbrengen van elementaire basis-kennis). Ook de positieve motivatie voor de keuze van het lerarenberoep wordt hiermee versterkt. Uiteraard kan er in een verdere fase maar sprake zijn van een bindende instapproef als blijkt dat een dergelijke proef ook effectief ontwikkeld kan worden en valide is. (...)

Als Vlaanderen een goede lerarenopleiding echt belangrijk vindt, dan moet hierin echt geïnvesteerd worden. De lerarenopleidingen moeten met dezelfde middelen als waarover ze vandaag beschikken, misschien minder, maar betere leraren vormen.” (Persmededeling COC, Lat hoger voor leraren, 5 juni 2014)

De “toelatingsproef” in het Vlaams Regeerakkoord

“We hervormen de lerarenopleiding. De beleidsevaluatie en de rapporten van de thematische werkgroepen kunnen daartoe een aanzet geven. In elk geval zullen instromers in de lerarenopleidingen voor inschrijving moeten deelnemen aan een niet-bindende toelatingsproef. Deze niet-bindende toelatingsproef wordt na 3 jaar geëvalueerd.” (Vlaams Regeerakkoord, p.98)

Het feit dat het regeerakkoord het heeft over een “toelatingsproef” en niet meer over een “instapproef”, doet sterk het vermoeden rijzen dat zij wel een selectieve proef zoals die voor artsen/tandartsen voor ogen heeft.

Voorstellen van oplossing

Zelf pleiten we voor volgende elementen van oplossing:

- Leerlingen uit 6BSO, die later lerarenopleiding willen volgen, zouden een specifiek 7de jaar BSO kunnen volgen dat daarop voorbereidt.

- Veralgemeende niet-selecterende intake/instap-proef, met bindende gedifferentieerde opleidingstrajecten. Daarbij moet afhankelijk van de omvang/ernst van de tekorten al dan niet een voortraject of een in- of aanpassing in het curriculum van de lerarenopleiding voorzien worden. De overheid moet daartoe de nodige middelen voorzien.
- Een meer fundamentele oplossing is het Ovds-standpunt rond polyvalente (algemene en polytechnische) vorming van hoger niveau voor alle leerlingen van het secundair onderwijs.

Beleidsdocumenten

- *“Als het krijtstof neerdaalt ..., een bijdrage aan de beleidsevaluatie van de lerarenopleidingen in Vlaanderen”*

<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/leraar/bestanden/2012-12-07-EVALO.pdf>

- *Beleidsevaluatie lerarenopleidingen*

<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/leraar/bestanden/2013-10-05-rapport-beleidsevaluatie-lerarenopleidingen.pdf>

- *Resultaten beleidsgroepen lerarenopleiding*

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/leraar/bestanden/2014.06.05_resultaten_beleids-groepen.pdf

Een centrale toets op het einde van het lager onderwijs?

Ludo Merckx

4

De nieuwe Vlaamse regering wil dat alle leerlingen aan het einde van het basisonderwijs een algemene eindtoets afleggen. Dat zou basisscholen de kans geven om de kwaliteit van hun onderwijs in te schatten en te bepalen waar ze moeten bijsturen. Tegelijk gaan er ook stemmen op om het eindexamen een centrale plaats te geven in de oriëntering van leerlingen.

We vroegen naar de mening van **Ludo Merckx**, een onderwijzer met een lange ervaring in de hoogste klassen van de lagere school.

Voor wie er al een tijdje uit is, fris ik het geheugen op met het woord ‘kantonnaal examen’. Wie er nog dichter bij staat, heeft wel weet van de interdioecesane proeven of de OVSG-toets, al naargelang het net waarin de kinderen hun basisschool volgen. Het zijn instrumenten waarvan heel veel scholen nu al gebruik maken aan het einde van hun basisschoolopleiding.

Een centraal examen is dan toch niet zo nieuw? Er zou gewerkt worden naar een nieuw soort toets of examen die voornoemde proeven zou vervangen, maar – en dat is ook nieuw – zou verplicht worden.

Vaar wel...

Ik zie twee schepen. Ze liggen vertrekkenklaar voor een veelbelovende tocht. Allebei nodigen ze uit om in te stappen. Toch wil ik – ondanks de uitnodigende aantrekkelijkheid van beide schepen – weten waarheen ze koers zetten?

Het eerste schip draagt een wat ongewone, maar wel zeer vlotte naam : “Ja”.

Het andere schip zet koers in de tegenovergestelde richting. Niet te verwonderen dat dat schip de ongewone naam “Neen” draagt.

De motor achter...

Op de boot Ja, die door de Vlaamse regering vertrekkensklaar gemaakt is, proberen ze me te overtuigen dat hij koers zal zetten in de goede richting, want de motor van het hele schip draait op ‘economie’. Wie is de kapitein, de opdrachtgever? Nou, daar kom je niet zo dadelijk achter. Maar de kapitein is niemand minder dan de Oeso, de organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

De promotoren op het dek staan je te woord en vangen je op. Geen pottenkijkers in de stuurcabine. Ik zou me helemaal geen zorgen moeten maken. Ik moet niet te veel vragen stellen. De promotoren zien mijn twijfel. Ze doen hun best : “Vertrouw ons, verbind u met ons en vooruit ermee!” Tja ! Ze zien toch nog de twijfel en ze zetten nog een tandje bij: “Er gaat zoveel talent verloren. We moeten terug ‘top’ zijn. We moeten mensen naar de beste job toeleiden. Daarvoor hebben we onze talentenfabriek, want iedereen heeft wel een talent. Iedereen is wel ‘knap’. Je kan ‘knap’ zijn in wiskunde. Je kan ‘taal’-knap zijn, je kan ook ‘muziek’-knap zijn,... Och, ik zou zo verder kunnen gaan, meneer. En ... wat is er mis met een kapster of een poetsvrouw? Die zijn toch ook knap binnen hun vak. Lassers, installateurs,... och ... honderden vacatures krijgen we niet ingevuld.. En... wat ook belangrijk is, meneer...Ondernemerschap! Daar moeten we ook op inzetten”. Duidelijk welk sfeertje hier te vinden is.

Toch even eerst kijken en luisteren bij het promotieteam van Neen. “Wij hebben een andere bestemming en de motor van ons draait ook op volle toeren, maar ... er zit wel een ander mechanisme in. Wij kiezen voor samenhang en verbondenheid. Niemand achterlaten. Iedereen meenemen in het verhaal. Vertrekken van de noden en behoeften, voor de persoon, voor de samenleving. Wij moedigen geen ondernemerschap, wel ondernemingszin aan : het gaat om goesting, om zin te krijgen om allerlei facetten van het leven te grijpen, te leren kennen, te onderzoeken, te begrijpen en zo te kunnen ingrijpen.”

Op een afstandje...

Ik denk even terug aan wat ik de voorbije weken allemaal gelezen en gehoord heb in verband met die ‘centrale toetsen’ op het einde van de basisschool.

In die discussies krijg ik soms het gevoel dat me vaak overkomt bij discussieprogramma’s op de televisie of op de radio : je ziet niet meer welk vlees in de kuip zit, want er wordt zoveel saus over gesmeten. De ‘centrale toets’ komt er. Dat is wat men nu van plan is. Dat is het vlees. Dat ligt op de schotel, wordt ons voorgeschoteld. De bedenkers hebben al een serieuze portie saus bij de hand om de tegenstand op afstand te houden. Publieksgevoelige argumenten worden erover gegoten om het geheel te serveren. Tegenstanders worden in het defensief gedrukt. Op het einde hoor je bijna nooit anders dan : “Ja, maar...” als argumenten van de tegenstand.

Ja, maar...

Professor Dirk van Damme van de Oeso doet smalend over de progressieve softies en maakt een karikatuur van de argumentatie van zijn tegenstanders. Mijn antwoord op zijn visie zou dus eerder klinken als : “Neen, maar... “. Hiermee wil ik aangeven dat de boot waarop ik stap een totaal ander traject zal afleggen met andere doelen. Dan pas kan de ideale koers uitgetekend worden om verbeteringen aan te brengen aan de manier waarop we nu bezig zijn. Hij zou dan ook wel kunnen zien dat ik ook niet voor een softe aanpak ben, dat de rode balpen zeker nog mag en dat ik het er volstrekt mee eens ben dat kinderen moeten uitgedaagd worden, uit hun comfort gehaald worden.

Kristof de Witte, Onderwijseconoom aan de KU Leuven en de Universiteit Maastricht, zit ook in het Ja-kamp. Overduidelijk en onvoorwaardelijk. De argumentatie van Kristof De Witte ademt enkel competitie uit : de school is één grote competitie, concurrentie, een wedstrijd ... en daarbij horen winnaars en verliezers. Met een centrale toets kan je scholen vergelijken en aanmoedigen en kan je meer naar de individuele resultaten van kinderen kijken. (De Standaard, 21 augustus 2014)

We blijven in de geest van de competitie met N-VA-onderwijsspecialist Koen Daniëls: “*Om rankings van scholen op te stellen is hij zeker niet bedoeld, maar het zou vreemd zijn dat de resultaten niet meegenomen worden in bijvoorbeeld de oriëntering van de leerlingen naar het secundair, al mag dat zeker niet het enige zijn*”. (De Standaard, 26 augustus 2014)

We zouden kunnen voortgaan met het uitrafelen van alle mensen die zich de voorbije weken lieten horen en voorstander zijn van de centrale test.

Op die boot wil ik niet stappen. Ik kies voor traject ‘Neen’. ‘Neen’ aan de centrale toets, als één speci-

fiek item uit de komende plannen. Ik stap niet op een boot die helemaal niet meer kiest voor solidariteit, maar voor elitarisme.

Andere keuzes en prioriteiten

Er zijn waarschuwingen. Er zijn klanken van onrust. Ze zijn ingegeven door mensen die ook op het terrein kennis hebben. Ik roep hen op om ook op het ander schip te stappen.

Onderwijssocioloog **Orhan Agirdag** (doceert onderwijsbeleid aan de Universiteit van Amsterdam) stemt in met gestandaardiseerde testen vanuit een bekommernis voor het verminderen van de ongelijkheid tussen de scholen en tegen de willekeur. *“Er is niets mis met gestandaardiseerde tests, of je nu in het basisonderwijs of secundair zit. Wel moet je nadenken of je er meer kwaad dan goed mee doet.”* (De Standaard, 27 augustus 2014) Ik geloof dat hij zich met deze kapiteins aan boord geen illusies moet maken. Ik denk dat het meer kwaad dan goed gaat doen.

Orhan Agirdag verwijst naar een onderzoek van Herman van de Werfhorst (Universiteit van Amsterdam): er is minder onderwijsongelijkheid in landen met gestandaardiseerde tests. Die bekommernis van Agirdag, die hoopt om de onderwijsongelijkheid te counteren, doet hem wel aarzelen om in te stemmen met het invoeren van de ‘centrale test’. *“Eigen onderzoek in Vlaanderen zou moeten bevestigen dat de gestandaardiseerde tests daaraan iets gaan verhelpen”*. Hij denkt dat er met de toets een objectieve maatstaf komt. Nu nemen ouders de ‘kleur’ van de school als maatstaf van kwaliteit en denken dat het gras groener is in ‘witte’ concentratiescholen. Dat laatste is zeker waar, maar volgens mij ga je dat niet aanpakken door die testen in te voeren. We zullen zelfs moeten uitkijken dat de voorzichtige aanzet om te komen tot een betere sociale mix in de scholen niet zal opgeofferd worden aan de maximale vrijheid van schoolkeuze... Dat zou de ongelijkheid terug versterken en meer doorwegen. Uitkijken op welk schip je zal stappen !

Agirdag waarschuwt terecht voor gevaren verbonden aan gestandaardiseerde testen. Veel hangt af van hoe we testen: hij pleit voor discretie te vergelijken met een medisch dossier (verwerking door experts met kennis van zaken) Net als vele anderen waarschuwt hij voor ‘teaching- to-the-test’, wat nu al veel gebeurt in scholen die deelnemen aan de interdiocesane proeven of de OVSG-test. Hij denkt ook aan andere mogelijkheden vanuit zijn bekommernissen. Op die andere boot zal hij een betere equipe vinden om daarin mee te zoeken. Zijn suggestie om al een test bij de start in de basisschool op te nemen en

daarna op het einde van de basisschool om te zien wat de leerwinst tussen begin en einde is, kan zeker in overweging genomen worden. Ze gaat niet voorbij aan de realiteit van een anders samengestelde leerlingenpopulatie. We delen zeker zijn bekommernis dat scholen niet mogen afgestraft worden voor de resultaten van hun publiek. Geen appels met peren vergelijken. Daarom ook denk ik dat hij terecht stelt : *“Liever geen toets dan slecht toetsen”*.

Ook **Ides Nicaise** heeft oog voor de leerwinst en heeft bedenkingen bij de centrale test die hij niet a priori verwerpt: *“Het probleem is dat je met zo’n instrument aangeeft of eindtermen behaald zijn, maar de kwaliteit van scholen niet meet. Dat doe je niet op basis van eindtermen, maar op basis van leerwinst. Er bestaan wetenschappelijk verantwoorde manieren om de gemiddelde leerwinst van scholen eerlijk te vergelijken, maar die kosten meer tijd en middelen dan een ‘simpele’ eindtoets. De onderwijsinspectie hanteert bovendien tal van andere criteria om de kwaliteit van scholen te meten zoals het schoolklimaat, welbevinden van leerlingen en leerkrachten, nascholing van leerkrachten, zorg voor leerlingen met beperkingen enz.”* (De Standaard, 27 augustus 2014)

Uit eigen ervaring weet ik hoe kinderen op een test, gevelde door faalangst, helemaal anders presteren. De sfeer, de omgeving, het thuismilieu... alles krijgt zo’n invloed en dus dienen de resultaten echt sterk gerelativeerd te worden.

Ik heb zelf in de klaspraktijk meermaals werkstukjes of testjes laten maken, waarbij de kinderen niet voorbereid waren op wat ging komen, enkel op mijn hulp konden rekenen en alle voordelen of nadelen van hun thuismilieu en –comfort ontnomen waren in die setting... Ze kregen studie- en voorbereidingstijd in de klas en moesten daarna onmiddellijk tonen dat ze die kennis konden aanwenden : Wel, dan zie je ook wie ‘leerwinst’ ontwikkelt. Dan zie je de aanpak, de wijze van gebruik maken van de beschikbare hulpbronnen enz... Studie en ervaring hieromtrent zouden nuttig kunnen zijn om de onderwijspraktijk te verbeteren..

Beslist centrale toets over getuigschrift basisonderwijs?

De regering heeft met een centrale toets ook de intentie om strikter toe te zien op de toekenning van het getuigschrift basisonderwijs. OVSG (Onderwijs Vlaamse Steden en Gemeenten) en Katholiek onderwijs die momenteel hun eigen, vrijwillige eindtoetsen opstellen, zeggen dat ze hiermee nooit naar de oriëntering van de leerlingen willen evolueren. Zij vrezen dat zo’n centrale toets of

examen gepercipieerd zal worden als beslissend over je getuigschrift.

Patriek Delbaere, directeur van OVSG, merkt op dat het nu al erg moeilijk is om ouders duidelijk te maken dat de bestaande toetsen niet zullen gebruikt worden om te bepalen of een kind een getuigschrift krijgt of niet. *“De centrale test zal altijd beschouwd worden als een overheidsinstrument, als een vorm van externe controle. Hij zal onvermijdelijk op een soort centraal examen, zoals in het buitenland, gaan lijken. Dan krijg je die dingen waar experts voor waarschuwen : een rangschikking van scholen die tot een nog grotere tweedeling tussen zogenaamde goede en slechte scholen zal leiden.”* (De Standaard, 26 augustus 2014)

Marc Van den Brande, topman van het katholiek basisonderwijs, zegt dat de huidige testen ook bij hen soms gebruikt worden als deel van de eindtoets. *“De centrale toets kan zolang hij maar niet claimt de globale kennis van het basisonderwijs te testen.”* (De Standaard, 26 augustus 2014)

Roger Standaert, de vroegere directeur van de Entiteit Curriculum op het Departement onderwijs, is verontrust over een passage in het Masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs: wie geen getuigschrift haalt van de basisschool, gaat meteen naar de B-stroom in het secundair. *“Vandaag wordt met dat getuigschrift soepel omgesprongen. Dat wordt strikter en uniformer.”* (De Standaard, 20 augustus 2014) Standaert pleit voor een parallel schakelprogramma van pakweg het vijfde leerjaar tot de leeftijd van 14 jaar. Daarin kunnen leerlingen - bijvoorbeeld zij die een andere thuistaal spreken - bijgewerkt worden. Dan kunnen ze ofwel weer aanhaken op de gewone stroom, of naar het buitengewoon gaan.

Teaching to the test

Er is vrees voor een fenomeen van ‘toewerken naar de test’ (‘teaching to the test’) met het gevaar voor verwaarlozing van andere dingen.

Een medewerker van een Pedagogische Begeleidingsdienst formuleert zijn bekommernissen als volgt: *“Wat we willen vermijden zijn perverse neveneffecten: teaching to the test, doen alsof een eenvoudig af te nemen test de complexe werkelijkheid kan blootleggen (spellingstoets afnemen en daaraan de kwaliteit van het taalonderwijs aflezen; taal is meer dan het makkelijk meetbare spelling, wat is het effect van ‘buiten de school’, culturele gekleurdheid van de test, ...), overmatig testen (en als we dat nu weten wat gaan we morgen anders doen?). Een tweede probleem is vaak het gebruik ervan: competitie en stress, etiketteren, deficitdenken (gerichtheid op het tekort) ver-*

sterken, het onderwijs vernauwen tot teaching to the test (convergent denken = er is slechts één juist antwoord bij een gestandaardiseerde test en daar hoort creatief denken niet bij), aanwenden van resultaten om leerlingen met elkaar te vergelijken, om kinderen te oriënteren. (...) Belangrijke brede vaardigheden blijven buiten schot omdat ze toch niet meetbaar zijn en enkel het meetbare is belangrijk. Het systeem mag niet ten dienste staan van de ‘homo economicus’ maar van een harmonisch gevormde en solidaire burger. In welke mate zullen technische en creatieve vaardigheden gevaloriseerd worden?”

Om te besluiten: *“Ik ben niet a priori tegen een eindtoets maar laat dit op vrijwillige basis gebeuren en vooral: informeer scholen over mogelijkheden, beperkingen en valkuilen.”*

Roger Standaert: *“Centrale testen zijn typisch voor Angelsaksische landen. Ze zijn een uiting van een technocratische visie op onderwijs, die botst met hoe wij daar historisch in Europa tegenaan kijken. Het gevaar dreigt dat de scholen gaan onderwijzen met het oog op die test. Dan verwaarlozen ze alles wat niet direct meetbaar is, zoals werken aan attitude, burgerzin, leren leren of gelukkig zijn. Dat verschaalt het curriculum enorm.”* (De Standaard, 20 augustus 2014)

Gevaar van rankings

Roger Standaert: *“Als er een centraal examen komt, gaat dat onvermijdelijk leiden tot een rangschikking van scholen. Dat is in alle landen met zo’n test gebeurd. Het is nefast. Het houdt geen rekening met de populatie van de scholen, hun sociale context. Scholen die minder goed scoren, komen in een vicieuze cirkel terecht, want ouders halen er hun kinderen weg. Zogenaamde goede scholen worden dan slapend rijk, terwijl concentratiescholen vaak harder hun best doen.”* (De Standaard, 20 augustus 2014)

Te veel is te veel

Toetsen is meten wat er bereikt is, is inzetten op het resultaat. In sommige praktijken heb ik echt ook een ‘te veel’ aan toetsen opgemerkt. Iedereen kent wel de LVS-testen, het leerlingvolgsysteem. Je had er zo drie op een rij : bij aanvang, midden en op het einde van een schooljaar. Elk jaar opnieuw in de basisschool. Wel, ik heb opgemerkt dat daar soms al zo een overdreven druk op zat, zelfs een soort teaching-to-the-test om zich als leerkracht veilig te stellen.

Op zich is het enkel aan te moedigen dat leerkrachten en scholen proberen een zicht te krijgen op wat

de eigen inspanningen nu hebben opgebracht. Dat is echter niet enkel een kwestie van gestandaardiseerde testen maar evengoed van open gesprekken met ouders, collega's en kinderen, van losse observaties tussendoor, van een leerling uit het secundair onderwijs die over zijn ervaringen komt vertellen, ... Het kan stimulerend werken voor een leerkracht, of aanleiding geven tot bijsturingen (aanpassen van het onderwijsleerproces). Evalueren (ook zelf- en peerevaluatie) kan kinderen helpen bij het evolueren. De meerwaarde van zo'n manier van werken heb ik ook mogen ondervinden. Daarop moet en kan ingezet worden met nog meer middelen en omkadering.

test in het basisonderwijs ben, antwoord ik niet met "Ja, maar...". Ik zal voortaan de argumentatie "Neen, maar ..." gebruiken.

Het uiteindelijke doel ?

Een beetje provocatief heb ik mijn antwoord ingeleid met beeldspraak. Ik vind het namelijk nodig dat je eerst en vooral het uiteindelijke doel, de uiteindelijke richting moet onder ogen zien waarheen Europa, de federale regering of de deelregeringen ons willen sturen. Wat mij schrik baart, is het openlijk en offensief terugkeren naar de competitie bij het leren : elk voor zich. Loop vooruit. Laat achter wie achter is. Decennia lang is onder invloed van de sociale strijd, van progressieve krachten in de samenleving een veel genuanceerdere kijk op onderwijs ontwikkeld en uitgewerkt. Nu lijkt een rechts offensief – op allerlei domeinen, ook in onderwijs – daar komaf mee te willen maken. Mijn conclusie: kies eerst je richting, motiveer je keuze. Weet goed op welke boot je stapt. Ik stap op boot 'Neen'. Ik kies voor een onderwijs dat iedereen kennis wil geven van de werkelijkheid, van de wereld waarin je leeft. Ik vind het belangrijk dat iedereen kan deelnemen, geholpen wordt om te begrijpen wat er gebeurt, wat er leeft. Ik vind het nodig dat iedereen gestimuleerd wordt om te begrijpen dat we elkaar nodig hebben, kunnen van elkaar leren, kunnen elkaar helpen en elkaars welzijn kunnen versterken. Je kan greep krijgen op de werkelijkheid. Het onderwijs geeft je kansen, grijpt de werkelijkheid, doet je de werkelijkheid begrijpen en zo kunnen we er ook op ingrijpen.

Ik stap niet op boot 'Ja' omdat die naar individueel succes kijkt, de sterksten zoekt om te leiden, te managen, te beslissen en anderen parkeert in specifieke vakjes. Voor mij moet die knappe kapster net zo goed weten waar het hem om draait in de wereld van vandaag en hoe we er verandering in kunnen brengen. Ze moet net zo goed met levenskennis daar een zinnige inbreng over kunnen geven. Dat zie ik niet gebeuren als we de koers voortzetten op boot 'Ja'.

Met andere woorden: op de concrete vraag of ik voor of tegen de invoering van de verplichte eind-

APED/OVDS BELGIQUE INTERNATIONAL PISTE PÉDAGOGIQUE BRÈVES LIRE

500 aanwezigen in Antwerpen, Hasselt, Gent op voorstelling van «Het onderwijsdebat»

door Peter de Koning

Op 7 mei (Antwerpen), 8 mei (Hasselt) en 14 mei (Gent) werd het boek “Het onderwijsdebat. Waarom de hervorming van het secundair broodnodig is” voorgesteld. Na een uitgebreide toelichting van de krachtlijnen door professor Ides Nicaise waren er telkens panelgesprekken met parlementairen van sp.a, Groen, Open VLD, CD&V en N-VA. Op de drie avonden samen waren er meer dan 500 aanwezigen, zowel leerkrachten als studenten, onderzoekers en beleidsmensen. In Antwerpen en Gent was Ovds mede-organisator van de avonden. Hieronder volgt een kort verslag van de avond in Antwerpen.

Een uitpuilende zaal, op woensdag 7 mei in de aula R.008 van de Universiteit Antwerpen. Meer dan 160 belangstellenden voor de debatavond over de onderwijshervorming. Als inleiding gaf professor Nicaise een samenvatting van zijn boek, waarin de voornaamste stellingen aan bod kwamen: ondanks de mooie resultaten van Vlaamse leerlingen in de PISA-testen is in weinig landen de ongelijkheid tussen sterk presterende en zwak presterende leerlingen zo groot. Dit willen de auteurs van het boek aanpakken door af te stappen van de vroege oriëntatie in ons onderwijs. Een “brede eerste graad” zou daarvan het gevolg zijn. In tegenstelling tot wat de gemeenplaats wil, zou deze brede eerste graad en de daarmee gepaard gaande “late tracking” volgens de wetenschappers geen negatieve invloed hebben op de beter presterende leerlingen.

De stellingen uit het boek werden vervolgens getoetst aan een panel van politici van de grote politieke partijen. Dit leverde een debat op dat kort maar boeiend was. Eerste vraag van moderator Jeroen Permentier: hoe staat het met het masterplan? Uit die eerste vraagronde bleek dat het voor Groen, sp.a en de CD&V begint te dagen dat zonder strikte

opvolging en extra stokken achter de deur het masterplan wel eens een lege doos zou kunnen zijn. De sp.a bij monde van Caroline Gennez wil de kloof verkleinen maar beseft dat de scholen een keuze hebben en dat doorstroomscholen dus kunnen blijven bestaan. Elisabeth Meuleman van Groen noemde het masterplan loodgieterij, een vehikel op maat van N-VA, die niet gelooft in een verandering van de onderwijsstructuren. En inderdaad, we moeten scholen de keuze laten, zei Marleen Vanderpoorten voor Open VLD. We moeten doen wat realiseerbaar is, want hoe gaan we anders de scholen controleren? “De kracht van de verandering” dan, in de versie van Kris Van Dijck (NVA): “Pas op, differentiatie is een moeilijke zaak. Onderschat het niet.” En: “Early tracking is niet slecht in heterogene samenlevingen”. Wat Groen deed opmerken: “als het allemaal zo moeilijk uitvoerbaar is, waarom is het dan al gerealiseerd in andere Europese landen en waarom doen de “authentieke middenscholen” het dan al in eigen land?”

Kwamen eveneens aan bod als thema: de broodnodige hervorming van het basisonderwijs, de op til zijnde inclusie van BuSO-leerlingen, de hervorming van de lerarenopleiding en, na een vraag vanuit de zaal, de financiering van het onderwijs.

Vraag uit de zaal dus: men gaat de structuren veranderen, maar gaat men ook de middelen voorzien om

te vermijden dat de leerkrachten het kind van de rekening worden? Voor zowel SPA, Groen! als PVDA+ (Mie Branders kwam aan het woord vanuit de zaal) is een belasting op vermogens een middel om het onderwijs te financieren. N-VA had het over keuzes maken bij de besparingen.

In zijn slotwoord toonde prof. Ides Nicaise zich gelukkig met het inhoudsvolle politieke debat. Hij gaf de N-VA-spreker, die beweerd had dat er even goed wetenschappelijke studies waren die “early tracking” verdedigen, lik op stuk: “Als er één thema is waarover bij onderwijskundigen een grote mate van eensgezindheid bestaat, is het wel dat “early tracking” de sociale ongelijkheid versterkt en geen voordelen oplevert op het vlak van efficiëntie”. En wat het verplichtend maken van domeinscholen betreft: die evolutie is al bezig, nu meer en meer scholen zich tot domeinscholen omvormen. Zodoende werd het debat met een positieve noot afgesloten, toch voor wie gelooft in de noodzakelijkheid van de onderwijs-hervorming.

Een journalist van ATV (regionale tv) maakte interviews met de sprekers en een korte reportage van de avond. Een voltreffer, deze avond, zowel wat de opkomst als wat de inhoud betreft.

Het onderwijsdebat in Antwerpen.
Van links naar rechts :

Liliane Stevens (CD&V),
Kris Van Dijck
(N-VA),
Marleen Vanderpoorten (Open VLD),
Caroline Gennez (sp.a),
Elisabeth Meuleman (Groen)

Debatavonden in Brussel en Leuven Het onderwijsdebat

Boekvoorstelling door professor **Ides Nicaise** (coördinator van het boek) gevolgd door debat

Brussel

Donderdag 16 oktober 19u30

Erasmushogeschool, Campus Dansaert-Bloemenhof, Zespenningenstraat 70

Panel:

Sigrig Van Eepoel (opleidingshoofd Secundair Lerarenopleiding Erasmushogeschool)

Luc De Bruyckere (lector Erasmushogeschool, afdeling Sociaal Werk)

Piet Vandermot (algemeen directeur Scholengroep Sint Goedele)

Erwin De Mulder (directeur Atheneum De Toverfluit Molenbeek)

Romy Aerts (voorziter Ovds)

Gerlinda Swillen (voorzitter Masereelfonds) modereert

Org.: Ovds, Masereelfonds, Boco, Erasmushogeschool, EPO

Leuven

Woensdag 5 november 19u30

K.U.L., Auditorium Jean Monnet, Parkstraat 71

Panel:

Chris Smits (secretaris-generaal VVKSO, Vlaams Verbond Katholiek Secundair Onderwijs)

Danny Pijls (directeur Scholengemeenschap Katholiek Onderwijs Leuven)

Tanja Ceux (opleidingshoofd Secundair Onderwijs Lerarenopleiding KHLeuven)

Raf De Weerd (algemeen secretaris ACOD-onderwijs)

Raymonda Verdyck (afgevaardigd bestuurder van het GO!)

Romy Aerts (voorzitter Ovds)

Brigitte Vermeersch (VRT radio) modereert

Org.: Ovds, Masereelfonds, Pedagogische Kring KULeuven, KHLeuven Lerarenopleiding, KULeuven, EPO

Inkom gratis

Op de debatavonden is het boek met korting te verkrijgen (20 € ipv 24,9 €)

Ovds-Ledendag

Zaterdag 15 november 2014

Ovds is in volle beweging! Ook tijdens onze ledendag willen we dat zichtbaar maken.

Het wordt een gevulde dag. De gelegenheid om elkaar te leren kennen, ervaringen en standpunten uit te wisselen, een aantal hete hangijzers te bediscussiëren, concrete acties en werkinstrumenten uit te werken waarmee we Ovds verder kunnen uitbouwen en onze standpunten kunnen laten wegen. We hopen dat ook jij erbij bent!

Dagindeling

12u30-13u: onthaal (koffie, infostand, mogelijkheid om ter plaatse een sandwich te maken)

13u-13u40: startmoment (voorstelling regionale groepen en dagverloop)

13u40 -15u: thematische werkateliers (analyse van en discussie over een aantal centrale thema's uit de beleidsnota's van de regeringen met betrekking tot ons onderwijs)

- Een centrale toets (einde lager onderwijs), oriëntatieproeven (einde secundair), toelatingsproeven (voor het hoger onderwijs) ... pro of contra?
- Wordt de strijd tegen sociale ongelijkheid en segregatie teruggedroefd?
- Capaciteitstekort, pps wondermiddel? Besparen om te investeren?
- Quel type de tronc commun polytechnique nous proposons-t-ils ?
- Vers un baccalauréat ?!
- Un enseignement dicté par le monde des entreprises ?

15u-15u30: pauze (met koffie en muziek)

15u30-17u: werkateliers (brainstorm over de weg die we op willen om Ovds te verbeteren en de bijdragen die individuele leden en regionale groepen kunnen leveren om dit waar te maken)

- Ons tijdschrift "De democratische school" verbeteren
- Hoe duizenden leerkrachten bereiken (website, sociale media ...)?
- Ovds als ledenbeweging
- Ovds als actie-organisatie

17u -17u30: slotmoment (synthese uit de verschillende werkateliers)

17u30-19u: avondactiviteiten (koud buffet en dessert, mogelijkheid tot napraten in de bar)

Toegangsprijs

De deelnameprijs bedraagt 5 euro voor leden (te betalen aan de ingang). Niet-leden betalen 15 euro extra als lidmaatschapsbijdrage. In de deelnameprijs zijn dranken en hapjes tijdens de pauze en het avondbuffet inbegrepen.

Plaats

De ledendag gaat door in de lokalen van het cultureel centrum Ten Weyngaert, Bondgenotenstraat 54, Vorst

Inschrijven

Inschrijving is gewenst via www.democratischeschool.org

Hier vind je ook meer informatie (o.a. wegbeschrijving)

Wereldburgerschap

BeverZaken is het nieuwste project van School Zonder Racisme dat vorig schooljaar uit de startblokken schoot. Leerkrachten en leerlingen motiveren om trajectmatig te werken rond wereldburgerschap, is het opzet. Acht scholen stapten in de boot. Een rijke ervaring, ook voor de vormingswerkers. De Democratische School had een gesprek over ervaringen en perspectieven met Mitch Vannecke, die het project in goede banen leidt.

Wereldburgerschap is nu niet meteen waaraan men denkt wanneer men "Beverzaken" hoort. Denken leerkrachten en leerlingen niet eerder dat het gaat om een lesje in biologie? Of een nieuwe totem voor de jeugdbeweging?

Mitch: Akkoord dat de naam enige duiding nodig heeft maar eens de link gelegd, is iedereen helemaal mee. Ons project wijst naar de karaktertrek van de bever, dat geinige beestje dat heel nieuwsgierig en ook wel wat ondeugend overkomt. Dé basiseigenschappen voor een goede, kritische wereldburger, vinden we. Bevers zijn daarenboven razend slim. En als ze beginnen samenwerken, kunnen ze reuzendammen bouwen en desnoods een hele rivier verleggen. Zulke jongeren hebben we nodig!

Goede scouts?

Mitch: Wereldburgerschapseducatie gaat wel wat verder! De wereld verandert razendsnel en er komen gigantische uitdagingen op ons af. Milieuproblemen, oorlogen en strijd om grondstoffen, armoede, racisme en discriminatie, vluchtelingen. Grote vragen ook rond democratie en mensenrechten.

En dan nog die economische crisis en groeiende werkloosheid. De toekomst ziet er dus niet altijd zo leuk uit, zeker niet voor de jongeren die vandaag op de schoolbanken zitten. De vraag is: gaan die jongeren die golf over zich laten rollen? Of worden zij bevers en verleggen zij samen de rivier? School Zonder Racisme gelooft dat wereldburgerschap precies daar om draait. Niet alleen inzicht in hoe de wereld in elkaar zit. Maar daarna ook in actie schieten. De wereld leren kennen om hem daarna te veranderen. Jongeren kunnen dat!

De school en de leraar worden dus spilfiguren in wereldburgerschapeducatie?

Mitch: De school lijkt ons de ideale plek om het te leren! We merkten bij onze eenmalige vormingen veel enthousiasme en engagement bij leerkrachten. Maar om een duurzaam project op poten te zetten ontmoeten zij diverse obstakels en verschillende vormen van weerstand. Het zoeken naar draagkracht, inhoudelijke en methodische ondersteuning, naar een kritisch én constructief klankbord, naar logistieke en administratieve ondersteuning – denk aan het schrijven van subsidiedossiers, enz.: als leerkracht weet je als geen ander wat we hiermee bedoelen. Ons antwoord: BeverZaken.

De nadruk ligt dus op trajectmatig werken in een duurzaam project?

Mitch: Het fundament van BeverZaken wordt gevormd door acht activiteiten die gespreid worden over twee schooljaren. Deze acht activiteiten worden idealiter ingevuld door twee belevingsactiviteiten per schooljaar waarbij het gekozen thema op een ervaringsgerichte manier aan bod komt in een les, via een educatief spel of tijdens een vorming. De beleving staat hierbij centraal. Verder is er één ontmoetingsmoment per jaar. Tijdens de ontmoetingen maken leerlingen immers écht contact, bijvoorbeeld met een vluchteling, met nieuwkomers,... Op deze manier verbreden ze hun culturele horizon. Tenslotte is er één actiemoment per schooljaar: jongeren gaan zelf aan de slag met de input van de ontmoeting- en belevingsactiviteiten. Wij begeleiden hen naar een uitdaging op maat. Op deze manier vormen leerlingen zichzelf.

Wanneer begin je best aan zo'n traject?

Mitch: Idealiter werkt de school een visie op wereldburgerschap en een leerlijn uit vanaf het eerste jaar van de eerste graad, die ze uitbouwt over de zes jaren

van het secundair onderwijs. BeverZaken staat nog in de startblokken en wij focussen nu in de eerste plaats op de tweede en op de derde graad. Onze ambitie is natuurlijk BeverZaken ook uit te breiden naar de eerste graad. We willen het project duidelijk kaderen binnen de vakoverschrijdende eindtermen (VOET). In de verschillende thema's die we voorstellen komen de socio-relatieve context en socio-culturele context, de socio-economische ontwikkeling en politiek-juridische samenleving ruim aan bod.

De school kiest vrij zijn thema?

Mitch: Indien een school wil samenwerken met School Zonder Racisme, kan ze kiezen uit drie actuele thema's. Een eerste thema, "Migratie en Vluchtelingen", focust op de migratiebewegingen in de moderne tijd en de problematiek van de vluchtelingen, binnen migratie allicht één van de meest controversiële uitdagingen van onze tijd. Trekken we voluit de kaart van de mensenrechten en de solidariteit, geloven we in open grenzen of zwichten we voor argumenten van Fort Europa? Of is er ook een tussenweg en hoe ziet die er dan uit?

Een ander thema handelt over "Diversiteit en intercultureel leren". We benadrukken dat migratie van alle tijden is. De diversiteit in onze 21ste eeuw is een realiteit, en niet meer terug te draaien. Je kan er "voor" of "tegen" zijn, maar beter leer je ermee omgaan: divers is immers niet "beter" of "slechter" maar gewoon... "anders".

Toch is vandaag de dag de idee van "botsing van culturen" zeer levendig, ook in de leraarskamer, bij de ouders, zelfs bij de leerlingen.

Mitch: Het 'leren omgaan met verschillen' is niet zo eenvoudig. Er wordt dan gemakkelijk gesproken over "de Andere" en "hun andere cultuur". Als we dieper graven lijkt die "Ander" echter helemaal niet zo verschillend. In onze workshops gaan we op zoek naar vooroordelen, graven we naar meningen over integratie, assimilatie enz. Sommige groepen willen dat migranten en nieuwkomers zich zo snel mogelijk 'aanpassen' en moeite doen om zich te 'integreren'. Anderzijds zijn onze steden zo superdivers geworden, dat er niet meer te spreken valt over een 'Belgische meerderheid' en een 'allochtone minderheid'.

En over dat 'aanpassen' zijn heel wat vragen te stellen. BeverZaken wil met dit thema een positief verhaal brengen. Een constructief verhaal van intercultureel leren ...

Er was ook nog een derde thema?

Mitch: Inderdaad. Thema 3 draait rond “Globalisering en Sociale Rechtvaardigheid”. Om de problemen van de hedendaagse ‘globalisering’ te begrijpen, duiken we een stukje terug in haar geschiedenis: van slavenhandel over het ontstaan van de vrije markt en het kapitalisme tot globalisering en de andersglobalisten-beweging. Wat kunnen jongeren vandaag leren van die wereldwijde beweging? Hoe kan je in je dagelijkse leven bewuster omgaan met die ‘globalisering’? En wat valt eraan te doen?

School Zonder Racisme was in het verleden vooral bekend om zijn welbepaalde actie binnen de hele school: 60 % van leerlingen en personeel moesten een petitie ondertekenen tegen racisme. Jullie zijn afgestapt van deze actie?

Mitch: Anti-racisme is één aspect van wereldburgerschap, een heel belangrijk weliswaar. En een school kan nog steeds kiezen om met het petitiemodel te werken en een “School Zonder Racisme” te worden. Maar dan zit je al op een hoger engagementsniveau. Met BeverZaken willen we kiezen voor een haalbare kaart op maat van de school. Hiervoor kan de school kiezen uit 4 engagementniveaus, gebaseerd op de pedagogische principes van kwaliteitsvol procesmatig werken, leerlingenparticipatie, verankering zichtbaarheid en het “Brede School-principe.

Het 1ste engagementniveau legt de focus volledig op de acht activiteiten en dit voor één klas of een groep klassen. Met het 2de engagementniveau wil men het project stevig verankeren in de volledige school - de trekkers van het project zijn minimaal twee klassen maar alle leerlingen van de school moeten wel, bijvoorbeeld tijdens de eindfase, bereikt worden. De school gaat ook op zoek naar een meter of peter, een lokale “BV” die het project mee steunt. Het 3de en 4de niveau overstijgen de schoolmuren. Het Brede School-principe wil de lokale omgeving op een positieve manier betrekken of zoekt het zelfs over de taal- en/of de landsgrenzen heen. Dat is uiteraard zeer ambitieus maar niettemin haalbaar. Verschillende scholen werken nu al in uitwisselingsprojecten met een school uit Wallonië of zelfs internationaal of doen aan e-Twinning. Waarom deze niet kaderen binnen een BeverZakenproject?

Stel: ik wil starten met BeverZaken op mijn school. Hoe ga ik te werk?

Mitch: We willen de coaching en opvolging ernstig nemen en hebben daarom een gedetailleerd stappenplan

uitgewerkt voor de leerkracht die met BeverZaken wil starten. De eerste stap is een startgesprek met de coach van SZR, waarbij we de actieve leerkrachten en leerlingen kritisch laten reflecteren en uitdagen over de invulling van BeverZaken. Het zou ideaal zijn als je van start kan gaan met een trekkersgroep met daarin zowel leerkrachten als leerlingen. We willen de leerlingenparticipatie absoluut stimuleren. Richtvragen zetten het team op weg om de werking in kaart te brengen en na te denken over de doelstellingen. Voor de geïnteresseerden is er nu ook een uitgeschreven handleiding die je kan downloaden op onze website www.beverzaken.be. Alle stappenplannen staan er haarfijn uitgestippeld.

Last but not least: het prijskaartje? School Zonder Racisme doet dit niet gratis?

Mitch: Voor wat hoort wat, inderdaad. We hebben de prijs per schooljaar vastgesteld op 450 euro. Hiervoor krijg je echter héél wat terug. Vooreerst een kwaliteitsvolle coaching op alle facetten van het project: we zoeken actief mee naar geschikte activiteiten en werkvormen, contacteren andere organisaties/partners, we zorgen voor de omkadering van het stappenplan, delen good practices, bemiddelen waar nodig, we zoeken mee naar sponsors, naar een meter/peter, etc. Daarenboven kan je kiezen uit drie activiteiten uit ons vormingsaanbod verspreid over de twee schooljaren – zonder meerprijs. Enkele van onze vormingen, de “kleppers” zijn nl. ideale starters voor een project of lenen zich extra tot verdieping. Naast enkele andere voordelen, bieden we ook ondersteuning bij het schrijven van eventuele subsidie-dossiers. Het financiële aspect zou scholen niet mogen weerhouden in BeverZaken te stappen.

Wil je BeverZaken starten op jouw school? Werk je graag mee in de Stuurgroep BeverZaken?

Deel je graag jouw educatief materiaal?

Neem dan contact op met:

School Zonder Racisme

Hovenierstraat 82

1081 Koekelberg

02/511 16 36

info@schoolzonderracisme.be

of mitch@schoolzonderracisme.be

www.beverzaken.be

Ondernemersschooltje dicht

De Vlaamse regering heeft de erkenning ingetrokken van de vrije basisschool Tomcollege in Antwerpen. Het Tomcollege in Antwerpen is beter bekend als het 'ondernemerschooltje' en droeg ook een tijd de naam Natan. Topontwerper Edouard Vermeulen van het modehuis Natan had toelating gegeven het schooltje zo te noemen. De Vlaamse regering trekt de erkenning van de school in omdat het de onderwijsdoelstellingen Nederlands, wereldoriëntatie en muzische vorming niet realiseerde. De kleuter- en lagere school startte in september 2013 met een honderdtal kinderen uit de erg diverse buurt. Al snel circuleerden zware kritieken, vooral van ex-personeelsleden die de school toen al verlaten hadden. Ze spraken van 'een gebrek aan geld, hygiëne en leiding'.

"Nergens kan je zo gemakkelijk een nieuw schooltje oprichten als in Vlaanderen", zegt Ludo De Lee, coördinerend onderwijsinspecteur. Na enkele problematische dossiers, zoals dat van de Antwerpse ondernemersschool Natan vorig jaar, wil de onderwijsadministratie de regelgeving verstrengen. "Om mogelijke charlatans eruit te halen, wil de onderwijsadministratie de erkenningsprocedure aanpassen. Een mogelijkheid is nieuwe scholen een tijdelijke erkenning te geven, die na verdere controle kan overgaan in een definitieve, met pas dan de toekenning van de werkingsbudgetten."

(Bron: De Standaard, 19 juli 2014 en Gazet van Antwerpen, 28 augustus 2014)

Rabbin kritikeert indoctrinatie in Antwerpse joodse scholen

Rabbin Moische Arye Friedman wil aan de alarmbel trekken. Sinds het heroplaaien van het geweld in Gaza, goed een maand geleden, zag hij naar eigen zeggen 50 tot 100 joodse jongeren uit Antwerpen vertrekken om in Gaza te gaan vechten bij het Israëlische Defensieleger (IDF). *'Het kunnen er zelfs meer zijn. Het meest frappante is dat deze jongeren opgeleid en geïndoctrineerd worden in Antwerpse scholen, zowel openbare als private. Sommige van die jongeren worden dus met belastinggeld klaargestoomd om te gaan vechten in Gaza.'*

Waarom grijpt de overheid niet in? Antwoord van rabbin Friedman: *'Omdat ze dan direct in confrontatie komt met de staat Israël. Sommige ultraorthodoxe scholen in Antwerpen worden gesteund door Israël. Benjamin Netanyahu was in 2005 te gast in de Yavne-school.'*

(Knack, 15 augustus 2014)

Minder dan helft haalt einddoel lezen en rekenen in bso

Zesdejaars uit het Vlaamse beroepssecundair (bso) hebben niet goed gescoord in een eerste peiling die het ministerie van Onderwijs heeft afgenomen bij meer dan 3.000 leerlingen. Die ging na of ze de eindtermen halen van het project algemene vakken (PAV), dat onder meer taal, wiskunde en geschiedenis bevat. De toets sloeg op taal (lezen, luisteren), rekenen, informatie verwerven en verwerken. Elementaire vaardigheden die iedereen in zijn dagelijkse leven en op het werk nodig heeft.

Voor leesvaardigheid haalt amper 38 procent het minimumniveau, voor luister- en rekenvaardigheid is dat 38 procent. Voor informatie verwerken bereikt 62 procent het vooropgestelde niveau. Meisjes doen het opvallend slechter voor rekenen dan jongens. Wie thuis geen Nederlands spreekt, heeft – dat zal niet verbazen – meer moeilijkheden met lezen en luisteren, maar ook met rekenen en informatieverwerking.

Deze desastreuze cijfers lokten veel reacties uit. Inge Placklé (VUB en PXL Limburg) die namens een groep lerarenopleiders spreekt: *‘We mogen de lat zeker niet lager leggen. De leerlingen vragen zelf naar een uitdagend curriculum. Met meer differentiatie, meer samenwerking binnen een team van leerkrachten, kunnen we het niveau opkrikken. En eigenlijk zouden de sterkste leerkrachten in het bso moeten staan.’*

(Bron: De Standaard, 12 juni 2014)

25 Vlaamse scholen beginnen met immersie-onderwijs

25 Vlaamse secundaire scholen starten op 1 september met immersie-onderwijs. Om les te mogen geven in een andere taal moet de leraar wel een diploma hebben in een andere taal, bijvoorbeeld Engels of Frans. De leerlingen kunnen niet worden verplicht om mee te stappen in het project. Wanneer de directie pakweg aardrijkskunde aanbiedt in het Frans, dan moet dat vak ook nog altijd in het Nederlands worden gegeven. Een klas mag hoogstens 20% van de lessen in het Frans, Engels of Duits krijgen.

Het project - met als officiële naam Content and Language Integrated Learning (CLIL) – werd eerst in een tiental Vlaamse scholen uitgetest (onder minister Vandenbroucke).

In het Franstalig onderwijs bieden 300 scholen – soms sinds bijna 20 jaar – immersie-onderwijs aan. Tot 75 procent van de niet-taalklassen kunnen er in het Nederlands of het Engels worden gegeven.

(Bron: De Standaard, 27 augustus 2014)

besparingen op onderwijs:
daar vliegt onze toekomst

'Dringend met Franse Gemeenschap afspreken over onderwijs'

Eind augustus bleek dat het plaatstekort in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel nog nooit zo groot was. 1.500 kinderen die zich wilden inschrijven in het kleuter- of lager onderwijs vonden geen plaats. Voor het eerst vonden ook 500 kinderen van Nederlandstalige ouders geen plaats.

VUB-socioloog Rudi Janssens, die in 2009 de Brusselse capaciteitsnoden bestudeerde, is niet verbaasd. *"We hadden in 2009 al voorzien dat het uiterlijk in 2015 problematisch zou worden als er geen duizenden plaatsen bijkwamen"*. Voor Janssens is het hoofdprobleem dat de Vlaamse en de Franse Gemeenschap geen afspraken maken over het aandeel van de Brusselse kinderen dat ze voor hun rekening willen nemen. *"Men speelt het probleem zo'n beetje naar elkaar door. Hopelijk maakt men nu eindelijk werk van afspraken."*

Janssens wijst er ook op dat de visies op capaciteitsuitbreiding in het Nederlandstalig onderwijs ook binnen de gemeenschap verschillen. *"Er is een groep die vindt dat het onderwijs in eerste instantie voor kinderen van Nederlandstalige ouders is en een die zegt dat Vlaanderen een veel groter deel van de Brusselaars moet ontvangen op de schoolbanken."*

Voor de eerste stelling is problematisch, vindt Janssens. *"Als de Franse Gemeenschap enkel onderwijs zou aanbieden aan wie Frans als moedertaal heeft, dan valt een flink deel van de Brusselse bevolking uit de boot."*

(Bron: Brussel deze week, 1 september 2014)